

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Diplomová práce

Bc. Adéla Smažíková

**Vyjadřování následnosti ve španělštině prostřednictvím indikativu
a subjunktivu**

Expression of Posteriority in Spanish through Indicative and Subjunctive

Děkuji své vedoucí práce, PhDr. Daně Kratochvílové, Ph.D., za odbornou konzultaci a morální podporu.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 25. dubna 2019

.....
Adéla Smažíková

Klíčová slova (česky): absolutní následnost, relativní následnost, budoucí čas, indikativ, subjunktiv

Klíčová slova (anglicky): absolute posteriority, relative posteriority, future tense, indicative, subjunctive

Abstrakt v českém jazyce

Vyjádřování následnosti ve španělštině prostřednictvím indikativu a subjunktivu

Tato práce se zabývá studiem paradigmat v indikativu i subjunktivu, která vyjadřují absolutní a relativní následnost ve španělštině. S pomocí sekundární literatury a jazykových korpusů zkoumáme jednotlivá paradigmata, kontexty, ve kterých se vyskytují, a možnosti jejich vzájemné alternace. Absolutní následnosti je věnována velká část práce. Paradigmata v indikativu zkoumáme nejen z časového hlediska, ale i z hlediska kontextu a postoje mluvčího. U paradigmat v subjunktivu se zaměřujeme na jejich distribuci v různých typech vedlejších vět. V kapitole o relativní následnosti ukazujeme, která paradigmata odpovídají paradigmátům vyjadřujícím absolutní následnost. Ve stručnosti se dotýkáme i srovnání s prostředky vyjadřování následnosti v češtině. Na základě výsledků našich případových studií a informací ze sekundární literatury jsme došli k závěru, že užití jednotlivých paradigmat nelze jednoduše kategorizovat a že je potřeba zohledňovat více faktorů než jen vzdálenost děje od momentu promluvy.

Abstract in English

Expression of Posteriority in Spanish through Indicative and Subjunctive

The aim of this thesis is to study those paradigms in indicative and subjunctive which express the absolute and relative posteriority in Spanish. Our thesis is based on the literature related with the topic and also on the language corpora. We study the particular paradigms, their contexts and the possibilities of their mutual alternation. A considerable part of the thesis is dedicated to the absolute posteriority. We study the paradigms in indicative not only with respect to the time delimitation but also in term of the context and attitude of the speaker. As for the paradigms in subjunctive, we focus on the types of subordinate clauses. In the chapter dedicated to the relative posteriority, we demonstrate which paradigms correspond to the paradigms in absolute posteriority. We briefly compare the situation in Spanish with the one in Czech. Based on the results of our case studies and information from literature, we came to the conclusion that it is not possible to simply classify the particular uses of the paradigms and that is important to take several factors into consideration, not only the distance of action from the moment of speech.

Obsah

1. Úvod.....	8
1.1 Vymezení cíle práce	8
1.2 Charakteristika použitých korpusů.....	9
2. K problematice slovesného a ontologického času	10
2.1 Klasifikace slovesných časů.....	12
3. Budoucí čas vs. následnost	15
3.1 Následnost.....	17
4. Centrální prostředky vyjadřování absolutní následnosti.....	19
4.1 Paradigma <i>hablaré</i>	19
4.2 Paradigma <i>voy a hablar</i>	22
4.3 Distribuce paradigmat <i>hablaré</i> a <i>voy a hablar</i>	25
4.3.1 Vzájemná alternace	25
4.3.2 Paradigmata v komplementární distribuci.....	27
4.3.3 Možná alternace.....	28
4.4 Paradigma <i>hable</i>	43
4.5 Paradigma <i>vaya a hablar</i>	44
4.6 Srovnání paradigmat <i>hable</i> a <i>vaya a hablar</i>	46
4.7 Paradigma <i>hablare</i>	50
4.8 Srovnání <i>hablare</i> s paradigmaty <i>hable</i> a <i>vaya a hablar</i>	53
5. Periferní prostředky vyjadřování absolutní následnosti.....	54
5.1 Paradigma <i>hablo</i>	54
5.1.1 Časové hledisko a míra jistoty.....	56
5.1.2 Postoj mluvčího a komunikační situace	57
5.1.3 Srovnání paradigmatu <i>hablo</i> s paradigmaty <i>hablaré</i> a <i>voy a hablar</i>	58
5.2 Paradigma <i>hablé</i>	58
6. Vyjadřování relativní následnosti ve španělštině.....	60
6.1 Paradigma <i>hablaría</i>	60
6.2 Paradigma <i>iba a hablar</i>	62
6.3 Paradigma <i>hablara</i>	63
6.4 Paradigma <i>fuera a hablar</i>	64
6.5 Paradigma <i>hablaba</i>	65
6.6 Shrnutí.....	66
7. Srovnání s češtinou	67

7.1 Morfologické vyjádření budoucnosti v češtině	67
7.2 Imperfektivní prézens.....	68
7.3 Opisná konstrukce <i>jít + infinitiv</i>	72
7.4 Anticipující préteritum	72
7.5 Kondicionál	72
7.6 Shrnutí	73
8. Závěry	75
8.1 Prostředky vyjadřování absolutní následnosti v indikativu	75
8.2 Prostředky vyjadřování absolutní následnosti v subjunktivu.....	76
8.3 Prostředky vyjadřování relativní následnosti	77
8.4 Srovnání s češtinou	77
8.5 Závěrem k tématu následnosti ve španělštině	77
Resumé v českém jazyce	79
Resumen en español.....	81
Bibliografie	83

1. Úvod

1.1 Vymezení cíle práce

Tato práce se zabývá prostředky vyjadřování následnosti ve španělštině v indikativu a v subjunktivu. Základní myšlenkou práce je popsat jednotlivé slovesné formy a následně analyzovat možnost jejich alternace nebo vymežit konkrétní kontexty jejich výskytu. Španělština má bohatý slovesný systém a v rámci absolutní a relativní časové roviny disponuje různými sadami slovesných forem. Naše práce si klade za cíl postihnout vyjadřování následnosti v obou časových rovinách i v obou významných slovesných modech: indikativu a subjunktivu.

V úvodu práce si vymežíme základní pojmy spojené se slovesnými časy a s problematikou následnosti v obecném slova smyslu. Větší část práce následně věnujeme absolutní následnosti, kde si teoreticky popíšeme jednotlivá paradigmatata a poté je na základě případových studií vzájemně srovnáme. Pro přehlednost jsme si jednotlivá paradigmatata rozdělili na centrální prostředky (v indikativu: *hablaré a voy a hablar*, v subjunktivu: *hable a vaya a hablar*) a na periferní prostředky (*hablo a hablé*) vyjadřování absolutní následnosti. Na takto zpracovaný materiál navážeme prostředky vyjadřování relativní následnosti (paradigmatata *hablaría, iba a hablar, hablara, fuera a hablar, hablaba*), které jsou přímými protějšky paradigmat v následnosti absolutní. Pro analogii s kapitolami věnovanými absolutní následnosti budeme opět postupovat po jednotlivých paradigmatech. Na závěr práci doplníme stručným srovnáním s češtinou.

U indikativních paradigmat vyjadřujících absolutní následnost se pokusíme o analýzu nejen z tradičního časového hlediska, ale i skrze koncepci Matteho Bona, která je založena na kontextu a komunikační situaci.

Napříč celou prací budeme využívat jazykové korpusy CORPES XXI a InterCorp. Vzhledem k povaze tématu, které neumožňuje obsáhlou monotematickou korpusovou analýzu, se bude jednat o dílčí případové studie různého typu a zaměření. V rámci práce se budeme snažit maximálně využívat množství, které nám korpusy nabízí. Často se bude jednat o analýzy kvalitativního charakteru, nicméně v rámci srovnávání jednotlivých paradigmat se pokusíme i o kvantitativní případové studie, které se budou týkat zejména zkoumání kontextů, ve kterých se jednotlivá paradigmatata vyskytují.

Cílem práce je tedy prozkoumat jednotlivá paradigmatata, teoreticky je popsat na základě sekundární literatury, vymežit rozdíly v jejich užití a pokusit se stanovit kontexty nebo komunikační situace, ve kterých paradigmatata umožňují či neumožňují vzájemnou alternaci.

1.2 Charakteristika použitých korpusů

Jak již bylo řečeno v úvodu, v průběhu práce budeme pracovat zejména se dvěma jazykovými korpusy, které nám budou sloužit jako zdroj dat pro jednotlivé případové studie. Je tedy třeba podotknout, že naše závěry jsou založené na psaném projevu.

1. InterCorp je paralelní korpus Ústavu Českého národního korpusu, který je dostupný z webových stránek: <http://kontext.korpus.cz>. Pro naše účely jsme si tento korpus zvolili, protože má velmi pokročilé možnosti vyhledávání. V korpusu InterCorp jsme si vytvořili subkorpus (verze 11) tvořený pouze beletristickým jádrem a španělskými originály, který budeme využívat v rámci celé práce.
2. CORPES XXI je jednojazyčný korpus Španělské královské akademie, který je dostupný z webových stránek: <http://web.frl.es/CORPES/>. CORPES XXI je oproti InterCorpu rozsáhlý korpus. Pokud nám tedy InterCorp neposkytne dostatečné množství dat, pro danou analýzu zvolíme právě tento korpus. Pozitivní pro naše účely je, že CORPES XXI umožňuje vyhledávání jednotlivých slovesných forem. Naopak částečně problematické je, že CORPES XXI neumožňuje funkci náhodného promíchání vzorků. V případě, že tedy zpracováváme kvantitativní analýzu na tomto korpusu, vybíráme vždy x prvních výskytů od různých autorů, abychom zachovali prvek náhodnosti. Při srovnávání paradigmat *hablaré* a *voy a hablar* využijeme v rámci jedné případové studie i orální část korpusu, která nám bude sloužit jako protipól k analýze založené na psaném projevu.
3. SYN2015 je jednojazyčný korpus Ústavu Českého národního korpusu, který je dostupný z webových stránek: <http://kontext.korpus.cz>. I zde jsme si vytvořili subkorpus, který jsme omezili na beletrii a české originály. Tento korpus využijeme v rámci případové studii, ve které podrobíme analýze prostředky vyjadřování následnosti v češtině.

2. K problematice slovesného a ontologického času

Slovesný čas je deiktická kategorie, která má referenční funkci. Umožňuje tak vyjádřit vztah mezi dějem a momentem promluvy.¹ Deiktickou povahu slovesného času ve své práci zmiňuje i Ángeles Carrasco Gutiérrez², José Álvaro Porto Dapena³, Guillermo Rojo a Alexandre Veiga⁴, kteří stejným způsobem popisují deiktickou schopnost slovesného času, tedy schopnost vztahovat děj k momentu promluvy. Petr Čermák a Bohumil Zavadil vysvětlují deixi jako „odkazování k prostorovým a odvozeně i k časovým a příčinným vztahům mezi objekty mimojazykové reality“⁵.

„Slovesný čas je tvar konjugace, který gramatikalizuje časovou informaci“⁶. Každý slovesný tvar je tedy tvořen flexivním paradigmatickým, které vyjadřuje vztahy mezi ději: souběžnost, předčasnost a následnost. Pro slovesný čas je tedy důležité určité zakotvení vzhledem k jiným časovým bodům, vyžaduje tedy určitý gramatický vztah.⁷ Gili Gaya se shoduje s RAE, tvrdí, že všechny slovesné děje jsou mentálně situovány jako předčasnost, souběžnost nebo následnost ve vztahu k momentu promluvy. Dodává, že slovesné časy nejsou pevnou nehybnou strukturou, mění svůj význam v závislosti na kontextu a časových souvislostech.⁸

Vztah mezi gramatickou kategorií času a ontologickým časem popisují autoři *Mluvnice současné španělštiny*. Ontologický čas je „obsahovou motivací jazykové kategorie času, plyne od nekonečna do nekonečna a je měřitelný událostmi“⁹. Použití jazyka k vyjádření určité myšlenky utváří výpovědní událost, která rozděluje plynulý sled ontologického času na tři základní časové úseky: přítomnost zahrnuje děje současné s výpovědní událostí, budoucnost

---

¹ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1674.

² CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *La concordancia de tiempos en las gramáticas del español*. Madrid: Arco Libros, 2000, s. 9.

³ PORTO DAPENA, José Álvaro. *Tiempos y formas no personales del verbo*. Madrid: Arco/Libros, 1989, s. 18.

⁴ ROJO, Guillermo a Alexandre VEIGA. El tiempo verbal. Los tiempos simples. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 2879.

⁵ ZAVADIL, Bohumil a Petr ČERMÁK. *Mluvnice současné španělštiny: lingvisticky interpretační přístup*. Praha: Karolinum, 2010, s. 164.

⁶ RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1675. „Se llaman tiempos verbales las formas de la conjugación que gramaticalizan las informaciones temporales.“

⁷ Cf. Tamtáž, s. 1675.

⁸ Cf. GILI GAYA, Samuel. *Curso superior de sintaxis española*. 15 ed. Barcelona: Biblograf, 1983, s. 150-152.

⁹ ZAVADIL, Bohumil a Petr ČERMÁK. *Mluvnice současné španělštiny: lingvisticky interpretační přístup*. Praha: Karolinum, 2010, s. 272.

děje následné k výpovědní události a minulost děje předčasné vzhledem k výpovědní události. Výpovědní událost je základní referenční bod, který určuje strukturu základních gramatických časů (určuje osu tzv. aktuální temporální roviny). Ve španělštině však existuje ještě temporální rovina neaktuální. Jedná se o situaci, kdy referenční bod leží na časové ose v minulosti.¹⁰ E. A. Llorach definuje základní časové úseky z psychologického hlediska vnímání času: přítomnost je úsek, ve kterém žijeme a činíme, minulost zahrnuje naše vzpomínky a budoucnost je úsek, do kterého projektujeme naše touhy, přání, představy.¹¹

Podobným způsobem se snaží vysvětlit propojení ontologického času a času jazykového Guillermo Rojo. Pracuje s různými významy termínu *tiempo* (čas). Dává do protikladu čas jako nevratné plynutí jednotlivých okamžiků, do kterého je člověk ponořen (a), a čas jako gramatickou kategorii (b). Popisuje, že tyto dva koncepty se logicky propojují a vzniká tak chápání slovesa jako elementu, který primárně skrze kategorii času (b), vyjadřuje čas fyzický (a).¹² Dále Guillermo Rojo uvádí, že čas v lingvistickém pojetí je jazykový čas, který nebere v potaz aspekt měřitelnosti (aspekt stěžejní pro čas ontologický, viz pozn. č. 9). Základním aspektem jazykového času je orientace děje „před“, „zároveň“ a „po“ vzhledem k jinému ději. Ontologický čas má statický referenční bod, je to čas objektivní. Čas jazykový může vyjadřovat předčasnost, souběžnost a následnost právě díky pohyblivé časové ose.¹³

Alexandre Veiga a Guillermo Rojo ve své kapitole o slovesném čase zohledňují mimojazykové jevy jako součást problematiky slovesného času – neexistuje konkrétní rozdíl mezi představou, kterou mají lidé o čase, mezi tím, jak tento čas chápou, a mezi jazykovými kategoriemi, které se promítají do konkrétního jazyka. Dále uvádí, že jazyky jako angličtina a němčina mají pro každý koncept času jiný název: v angličtině opozice *Time* a *Tense* a v němčině *Zeit* a *Tempus*. Španělština oproti tomu disponuje pouze výrazem *tiempo*.¹⁴

Z jednotlivých interpretací tedy vidíme, že čas ontologický, tedy čas fyzický, sled jednotlivých okamžiků, do kterého je zasazen člověk, je jakýsi obecný rámec pro fungování času gramatického. Skrze gramatický čas zasazujeme děje do rámce času ontologického, jedná

---

¹⁰ Cf. ZAVADIL, Bohumil a Petr ČERMÁK. *Mluvnice současné španělštiny: lingvisticky interpretační přístup*. Praha: Karolinum, 2010, s. 272.

¹¹ Cf. ALARCOS LLORACH, Emilio. *Gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, 1995, s. 156. Colección Nebrija y Bello.

¹² Cf. ROJO, Guillermo. La temporalidad verbal en español. *Verba* 1, 1974, s. 68-69.

¹³ Cf. Tamtéž, s. 73.

¹⁴ Cf. ROJO, Guillermo a Alexandre VEIGA. El tiempo verbal. Los tiempos simples. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 2871-2872.

se o gramatickou kategorii pro vyjádření sledu událostí v rámci plynutí času. Ontologický čas je objektivní, nevymezuje se vzhledem k jiným dějům a je rozdělen na jednotlivé úseky při použití gramatického času. Tyto dva koncepty jsou úzce spojeny a španělština pro ně má jednotný název *tiempo*.

2.1 Klasifikace slovesných časů

Slovesné časy se tradičně dělí podle tří kritérií. Dle morfologické struktury se dělí na časy jednoduché a složené, dle časového zakončení na absolutní a relativní a dle vidových vlastností na perfektivní a imperfektivní.¹⁵

Předmětem našeho zájmu bude klasifikace dle časového zakončení, tedy časy absolutní a relativní. V této souvislosti RAE zmiňuje, že absolutní časy se vztahují přímo k momentu promluvy, relativní časy se k momentu promluvy vztahují nepřímě a vztahují se zároveň k jinému bodu na časové ose.¹⁶ Bernard Comrie tento referenční bod na časové ose definuje jako bod, který není zakončen na časové ose, a který je dán kontextem.¹⁷

Sama RAE však vzápětí přiznává, že tato klasifikace je dle některých autorů komplikovaná a sporná. Ne ve všech případech si totiž odpovídá analogicky s klasifikací, která dělí slovesné časy na jednoduché a složené.¹⁸ RAE nabízí několik případů, ve kterých analogie složený – relativní a jednoduchý – absolutní nefunguje. *Pretérito imperfecto* je čas jednoduchý relativní, protože se často používá ve vztahu k jinému minulému času. To samé můžeme říct o *condicional simple*. Naopak *pretérito perfecto compuesto* je čas složený, který je považován za čas absolutní, protože je zakončen v momentu promluvy. RAE dále popírá argument, že *futuro simple* se může považovat za čas relativní v situaci, kdy vyjadřuje následující děj po určitém explicitně vyjádřeném ději. V těchto případech se jedná pouze o vyjádření sekvence po sobě následujících dějů.¹⁹

J. Á. Porto Dapena se staví proti této dichotomii a uvádí, že ve své podstatě jsou všechny časy relativní, protože se vztahují k určitému bodu. Preferuje dělení časů na primární

---

¹⁵ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1675

¹⁶ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1678.

¹⁷ Cf. COMRIE, Bernard. *Tense*. Repr. Cambridge: Cambridge University Press, 1985, s. 125. Cambridge textbooks in linguistics.

¹⁸ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1678.

¹⁹ Cf. Tamtáž, s. 1679

(*primarios/directos*), které odpovídají časům absolutním, a sekundární (*secundarios/indirectos*), které odpovídají časům relativním.²⁰

Gili Gaya si ve své koncepci vytvořil vlastní termíny pro absolutní a relativní čas. Mezi absolutní časy, které nazývá *tiempos directamente medidos*, řadí *presente*, *pretérito perfecto absoluto* (*pretérito perfecto simple*), *pretérito perfecto actual* (*pretérito perfecto compuesto*) a *futuro absoluto* (*futuro simple*). V případě absolutních časů měříme čas přímo, jedná se o základní sadu slovesných časů.²¹ Gili Gaya jasně zařazuje *pretérito perfecto compuesto* mezi časy absolutní. Jeho terminologie mluví za vše – nazývá explicitně tyto časy absolutními – s výjimkou *pretérito perfecto compuesto*, kterému dodává přívlastek *actual*, čímž vyjadřuje, že je tento čas zakotven v přítomnosti. RAE ve svém manuálu na rozdíl od Gili Gayi řadí *pretérito perfecto compuesto* mezi časy relativní a mezi absolutní časy tak řadí pouze *presente*, *pretérito perfecto simple* a *futuro simple*.²² Nicméně, jak již bylo řečeno výše (viz pozn. 19), v *Nueva Gramática* RAE považuje *pretérito perfecto compuesto* za čas absolutní, což je v rozporu s jeho podstatou složeného slovesného času.

Zbylé časy Gili Gaya řadí mezi relativní, tedy *tiempos indirectamente medidos*. Tyto časy vyžadují určité zakotvení na časové ose prostřednictvím jiného slovesa, popřípadě adverbia, potřebují se vztahovat k jinému časovému určení, nejsou schopny samy vyjadřovat absolutní čas. Velkou roli zde hraje kontext a situace, ve které se mluvčí nachází. Nicméně tato klasifikace není stoprocentní. V mnohých kontextech lze relativní časy nalézt bez jakéhokoli dalšího gramatického určení a naopak lze nalézt absolutní časy pevně spjaté s jinými časovými určeními. Podle Gili Gayi tedy tato klasifikace určuje směr, kterým se dát při určování časových vztahů slovesných forem, ale nelze ji brát výlučně, ne ve všech případech se o ni můžeme opřít.²³

RAE vymezuje tři body na časové ose, které jsou důležité pro slovesné časy: moment promluvy (*punto del habla*), okamžik události nebo interval, ve kterém se děj odehrává (*punto de suceso*), a referenční bod (*punto de referencia*).²⁴ Guillermo Rojo ve své koncepci navíc uvádí tzv. centrální bod (*origen* nebo *punto cero*). Jedná se o bod na časové ose obvykle shodný

---

²⁰ Cf. PORTO DAPENA, José Álvaro. *Tiempos y formas no personales del verbo*. Madrid: Arco/Libros, 1989, s. 25.

²¹ Cf. GILI GAYA, Samuel. *Curso superior de sintaxis española*. 15 ed. Barcelona: Biblograf, 1983, s. 151.

²² Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española: manual*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 429.

²³ Cf. GILI GAYA, Samuel. *Curso superior de sintaxis española*. 15 ed. Barcelona: Biblograf, 1983, s. 151-152.

²⁴ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española: manual*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 428.

s momentem promluvy, ke kterému se přímo nebo nepřímo vztahují další děje na časové ose, které se následně mohou stát referenčním bodem pro děje vztahující se k *punto cero* nepřímo.²⁵

Nelson Cartagena přichází s komplexním postihnutím časové roviny, kterou dělí na tzv. *primer plano/plano actual*, ta se shoduje s reálným časem (*canté – canto – cantaré*), a *plano secundario/plano inactual*, která je paralelní k *plano actual*, ale vyžaduje referenční bod (*cantaba – cantaría*). V rámci aktuální i neaktuální časové roviny dochází k dělení na časové úseky na základě primární a sekundární perspektivy (ty vyjadřují pozici mluvčího vzhledem k ději). V rámci primární perspektivy mohou být děje paralelní (pa), retrospektivní (re¹) nebo prospektivní (pr¹) vzhledem k momentu promluvy. Pro přehlednost uvádíme tabulku Nelsona Cartageny:

	re ¹	pa	pr ¹
PTact	hice	hago	haré
PTina		hacía	haría

(Převzato z: CARTAGENA, Nelson. Acerca de las categorías de tiempo y aspecto en el sistema verbal del español. In *Revista española de lingüística* 8, 1978, s. 378.)

V rámci sekundární perspektivy může děj vyjadřovat předčasnost (re²) nebo následnost (pr²) vzhledem k referenčnímu bodu, který generuje primární perspektiva. Slovesné formy se tak větví následovně:

		re ²	pr ²
PTact	hice	hube hecho	fui a hacer
	hago	he hecho	voy a hacer
	haré	habré hecho	iré a hacer
PTina	hacía	había hecho	iba a hacer
	haría	habría hecho	iría a hacer

Paradigma *hago* je nepříznakové a nejvíce neutrální, jeho význam se tedy může posunout jak do minulosti (*praesens historicum*), tak do budoucnosti (*hago mañana*).²⁶

Můžeme tedy konstatovat, že aktuální časová rovina odpovídá té absolutní, a neaktuální časová rovina té relativní. V prázdné kolonce re¹ bychom s největší pravděpodobností

²⁵ Cf. ROJO, Guillermo. *Relaciones entre temporalidad y aspecto en el verbo español*. In: BOSQUE, Ignacio. *Tiempo y aspecto en español*. Madrid: Cátedra, 1990, s. 26.

²⁶ Cf. CARTAGENA, Nelson. *Acerca de las categorías de tiempo y aspecto en el sistema verbal del español*. In *Revista española de lingüística* 8, 1978, s. 376-381.

očekávali *había hecho*, ovšem tato pozice není ve španělském systému obsazena. *Había hecho* je tak re² vzhledem k *hacía*.

3. Budoucí čas vs. následnost

V následující kapitole se zaměříme na to, jak jednotliví autoři definují budoucí čas, a poté se pokusíme postihnout pojem následnost v obecném slova smyslu. Pro přehlednost budeme v textu naší práce používat pro výraz „budoucí čas“ španělský termín *futuro simple*, v obecnější rovině pak paradigma *hablaré*.

Eugenio Coseriu popisuje pojem budoucnost z filozofického hlediska: „Lidská existence je permanentní anticipace budoucnosti, je to anticipace toho, co ještě není. Je to přenesení budoucnosti do přítomnosti v podobě vyjádření úmyslu, povinnosti nebo možnosti.“²⁷

Z gramatického hlediska *„futuro simple“* vyjadřuje děj, který následuje po momentu promluvy, je tedy časem absolutním.²⁸ Podle Gili Gayí „vyjadřuje nezávisle na jakékoli jiné události budoucí děj.“²⁹ Guillermo Rojo a Alexandre Veiga pracují s jejich terminologií a definují paradigma *cantaré* jako čas, který se přímo vztahuje vzhledem k tzv. *punto de origen* a který sdílí tuto vlastnost s *presente* a *pretérito perfecto simple*. Tyto tři základní realizace časového obsahu nazývají jako tzv. *realizaciones monovectoriales* právě pro jejich orientaci pouze k *punto de origen*. *Presente* vyjadřuje děj souběžný, *pretérito perfecto simple* děj předčasný a *futuro simple* děj následný. Jedná se o základní realizace časového obsahu, protože jsou syntakticky nezávislé, nepotřebují žádný jiný referenční bod.³⁰ Slovesné časy tedy sdílejí schopnost vyjadřovat předčasnost, souběžnost nebo následnost určitého děje vzhledem k ději jinému a/nebo vzhledem k momentu promluvy.³¹ Jak upozorňuje J. Á. Porto Dapena, je třeba tyto pojmy rozlišovat. Souběžnost, předčasnost a následnost vyjadřují sémantické vztahy mezi

---

²⁷ COSERIU, Eugenio. *Sincronía, diacronía e historia: el problema del cambio lingüístico*. 3. ed. Madrid: Gredos, 1988, s. 172. “La existencia humana es permanente *anticipación* del futuro, de aquello que aún no es; es un traer el futuro al presente, como intención, obligación o posibilidad.”

²⁸ RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1768. “El futuro expresa una situación posterior al momento de enunciación. Es por tanto, un tiempo absoluto.”

²⁹ GILI GAYA, Samuel. *Curso superior de sintaxis española*. 15 ed. Barcelona: Bibliograf, 1983, s. 165. “Significa la acción venidera independientemente de cualquier otra acción.”

³⁰ Cf. ROJO, Guillermo a Alexandre VEIGA. El tiempo verbal. Los tiempos simples. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 2900.

³¹ Cf. ROJO, Guillermo. La temporalidad verbal en español. *Verba* 1, 1974, s. 78. [online]. [cit. 2018-02-08].

různými slovesnými formami, zatímco *presente*, *pretérito* a *futuro* jsou časové úseky reálného času.³²

Pokud bychom tedy propojili tyto definice s tím, co bylo řečeno obecně o slovesných časech, *futuro simple* je čas absolutní, protože se vztahuje přímo k momentu promluvy a vyjadřuje děj následný vzhledem k momentu promluvy. V koncepci Gili Gayi patří *futuro absoluto* mezi tzv. *tiempos directamente medidos* a v koncepci J. Á. Porto Dapeny je *futuro simple* tzv. primárním časem.

V koncepci Guillerma Roja je čas *futuro simple* značen jako $O + V$. Symbol O znamená *origen* (většinou shodný s momentem promluvy) a značka $+ V$ symbolizuje následnost (kde V označuje vektor, jelikož G. Rojo považuje časové vztahy za vektory).³³ Podobné grafické znázornění používá i Bernard Comrie, který *future tense* definuje jako *E after S (moment of event after moment of speech)*.³⁴ Ze znázornění obou autorů plyne, že *futuro simple/future tense* vyjadřuje děj, který následuje po momentu promluvy.

Gili Gaya dále upozorňuje, že užití budoucího času předpokládá schopnost abstraktního myšlení, protože skrze něj vyjadřujeme děje eventuální, děje, které se možná odehrají v budoucnosti. Proto je čas *futuro simple* tak málo používán mezi malými dětmi, které pro vyjádření budoucnosti preferují perifrázi *ir a + infinitiv* nebo přítomný čas.³⁵ Bernard Comrie mluví o spekulaci, kterou mluvčí vnáší do své výpovědi.³⁶

Vyjádření následnosti bychom tedy mohli charakterizovat jako jakousi primární schopnost gramatického budoucího času, jako charakteristiku, která je mu vlastní. Následnost nicméně nevyjadřujeme pouze skrze *futuro simple* a ne vždy se musí jednat o následnost vzhledem k momentu promluvy.

---

³² Cf. PORTO DAPENA, José Álvaro. *El verbo y su conjugación*. Madrid: Arco/Libros, 1987, s. 54.

³³ Cf. ROJO, Guillermo. La temporalidad verbal en español. *Verba* 1, 1974, s. 83. [online]. [cit. 2018-02-08].

³⁴ COMRIE, Bernard. *Tense*. Repr. Cambridge: Cambridge University Press, 1985, s. 122. Cambridge textbooks in linguistics.

³⁵ Cf. GILI GAYA, Samuel. *Curso superior de sintaxis española*. 15 ed. Barcelona: Biblograf, 1983, s. 165.

³⁶ Cf. COMRIE, Bernard. *Tense*. Repr. Cambridge: Cambridge University Press, 1985, s. 43. Cambridge textbooks in linguistics.

3.1 Následnost

RAE uvádí, že „pokud se V2 vztahuje k V1, vznikají tak tři vztahy: předčasnost, souběžnost a následnost“.³⁷ Jedná se tedy o vztah mezi dvěma momenty na časové ose. V případě následnosti je určitý děj následný vzhledem k jinému ději na časové lince.

Jak již bylo řečeno výše, absolutní časy se vztahují přímo k momentu promluvy, relativní časy se k momentu promluvy vztahují nepřímou a vztahují se zároveň k jinému bodu na časové ose (viz poznámka 16). Můžeme tedy mluvit i o absolutní a relativní následnosti. O absolutní následnosti mluvíme, pokud se budoucí děj vztahuje přímo k momentu promluvy. V případě relativní následnosti se následný děj přímo vztahuje k jinému ději na časové ose a nepřímou k momentu promluvy. Bernard Comrie relativní následnost znázorňuje následovně: *E after R (event after reference point)*.³⁸

V následující tabulce Ángeles Carrasco Gutiérrez uvádí možnosti vyjádření vztahu následnosti za předpokladu, že sloveso věty hlavní patří do sféry přítomnosti nebo do sféry minulosti (včetně *pretérito perfecto compuesto*).³⁹

Čas slovesa hlavní věty patří do sféry přítomnosti	Čas slovesa hlavní věty patří do sféry minulosti nebo se jedná o <i>pretérito perfecto compuesto</i>
Futuro	Condicional
Presente de subjuntivo	Pretérito imperfecto de subjuntivo
Futuro perfecto (Perfecto)	Condicional perfecto (Perfecto)
Pretérito perfecto compuesto (Perfecto)	Pretérito pluscuamperfecto (Perfecto)
Ir a + infinitivo en presente con significado de futuro próximo	Ir a + infinitivo en pretérito imperfecto con significado de futuro próximo
Presente con valor temporal secundario de posterioridad	Pretérito imperfecto con valor temporal secundario de posterioridad

(Převzato z: CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *La concordancia de tiempos en las gramáticas del español*. Madrid: Arco Libros, 2000, s. 30.)

Můžeme tedy konstatovat, že levý sloupeček tabulky platí pro vyjadřování absolutní následnosti, pravý pro vyjádření relativní následnosti. *Perfecto* v závorce u složených forem (*futuro perfecto*, *condicional perfecto*, *pretérito perfecto compuesto* a *pretérito pluscuamperfecto*) odkazuje k aspektuálnímu významu předčasnosti. Á. Carrasco Gutiérrez

³⁷ RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1851. „Si V2 se orienta en relación con V1, pueden obtenerse tres relaciones: anterioridad, simultaneidad y posterioridad.“

³⁸ COMRIE, Bernard. *Tense*. Repr. Cambridge: Cambridge University Press, 1985, s. 125. Cambridge textbooks in linguistics.

³⁹ Cf. CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *El tiempo verbal y la sintaxis oracional. La consecutio temporum*. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. Gramática descriptiva de la lengua española. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 3067.

předkládá konkrétní příklad tohoto aspektuálního významu: *Es seguro que el jueves ya habrá vuelto.*⁴⁰ Slovesná forma *habrá vuelto* vyjadřuje následnost vzhledem k momentu promluvy, ale zároveň předčasnost vzhledem k nějakému budoucímu ději.

V této práci se budeme nejprve věnovat centrálním prostředkům vyjadřování absolutní následnosti ve španělštině, paradigmátům *hablaré* a *voy a hablar*, a paralelně v subjunktivu paradigmátům *hable* a *vaya a hablar*. Poté se zaměříme na periferní prostředky vyjadřování absolutní následnosti, paradigmata *hablo* a *hablé*. Na závěr se budeme zabývat prostředky pro vyjádření relativní následnosti, paradigmaty *hablaría*, *iba a hablar*, *hablara*, *fuera a hablar* a *hablaba*.

---

⁴⁰ CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *La concordancia de tiempos en las gramáticas del español*. Madrid: Arco Libros, 2000, s. 30.

4. Centrální prostředky vyjadřování absolutní následnosti

4.1 Paradigma *hablaré*

Syntetické paradigma *hablaré* vzniklo aglutinací infinitivu s přítomnou formou slovesa *haber* (*amar he*). Původně se tato forma používala pro vyjádření povinnosti/nutnosti, později tento význam vymizel a základním významem se stalo vyjádření budoucího děje. RAE se zdržuje jakékoli kategorizace a uvádí, že dnes budoucí děje vyjádřené pomocí paradigmatu *hablaré* nabývají různých významů: rozkaz, žádost, rada, slib, závazek, povinnost apod. Samostatně vymezuje pouze *futuro de conjetura* (také *futuro de probabilidad* nebo *futuro epistémico*).⁴¹ S. Fernández Ramírez stejně jako RAE tvrdí, že paradigma *hablaré* je schopno vyjadřovat mnoho významů (včetně modálních), které dokonce mohou zastínit základní význam vyjádření následnosti.⁴²

Autoři jako Gili Gaya a S. Fernández Ramírez se snaží o obecnější pojmenování jednotlivých užití paradigmatu *hablaré*. Gili Gaya uvádí *futuro de mandato* jako pozůstatek původního významu povinnosti, který často nahrazuje imperativ. Dále vymezuje *futuro de probabilidad*, kterým vyjadřujeme předpoklad či domněnku, a *futuro de sorpresa*, který se objevuje ve zvolacích a tázacích větách a vyjadřuje překvapení, údiv či znepokojení.⁴³ S. Fernández Ramírez vymezuje *futuro prospectivo* jako základní užití paradigmatu *hablaré* pro vyjádření následného děje, které nenabývá jiných významů. *Futuro voluntativo* v sobě nese význam vůle a intencionality ze strany mluvčího a autor jej dělí na dalších deset podtypů podle různých komunikačních situací. *Futuro de necesidad* je dle S. Fernández Ramírez pozůstatek původního románského významu nutnosti. *Futuro de conjetura* se používá pro vyjádření určitého předpokladu, který se nevztahuje do budoucnosti.⁴⁴

Pokud bychom porovnali tato pojetí, RAE logicky vyčleňuje *futuro de conjetura*, protože je to užití paradigmatu *hablaré*, které nevyjadřuje základní kvalitu, a tedy vyjádření následného děje. Stejně vymezují tzv. probabilitiv i Gili Gaya a S. Fernández Ramírez. Oba autoři postihují tzv. pozůstatek původního románského významu, ale pojmenovávají ho různě: *futuro de mandato* a *futuro de necesidad*, význam je ovšem stejný. S. Fernández Ramírez

---

⁴¹ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1768-1769.

⁴² Cf. FERNÁNDEZ RAMÍREZ, Salvador a Ignacio BOSQUE. *Gramática española*. Vol. 4, El verbo y la oración. 2.a ed. Madrid: Arco/Libros, 1986, s. 284.

⁴³ Cf. GILI GAYA, Samuel. *Curso superior de sintaxis española*. 15 ed. Barcelona: Biblograf, 1983, s. 165-166.

⁴⁴ Cf. FERNÁNDEZ RAMÍREZ, Salvador a Ignacio BOSQUE. *Gramática española*. Vol. 4, El verbo y la oración. 2.a ed. Madrid: Arco/Libros, 1986, s. 284.

detailně rozpracovává různá užití tzv. *futuro voluntativo*, která souvisí s vůlí mluvčího. Oproti tomu Gili Gaya jako poslední typ vymezuje pouze *futuro de sorpresa*, které se svým užitím blíží *futuro de conjetura* a vyjadřuje pocity spjaté s přítomností.

V následujícím případě se jedná o *futuro prospectivo*, tedy o neutrální vyjádření následného děje. Jak nicméně zmiňuje S. F. Ramírez, ve své podstatě neexistuje neutrální vyjádření budoucího děje bez „příměsí“ vůle a přesvědčení.⁴⁵ Mluvčí zde tedy oznamuje, že přijde, ale v zásadě je toto jednání podloženo určitým osobním přesvědčením.

(1) Mañana volveré a primera hora.

Zítřejší přijdu, jak to jen bude možné.

(ÚČNK – InterCorp. Cit. 15. 3. 2019. Eduardo Mendoza – *La verdad sobre el caso Savolta*, přel. Petr Koutný.)

V případech (2) a (3) *futuro simple* vyjadřuje rozkaz a nahrazuje zde imperativ. V této funkci se nejčastěji objevuje ve druhé osobě singuláru, kdy mluvčí požaduje po adresátovi, aby něco vykonal. Jedná se tedy o původní význam paradigmatu *hablaré*.

(2) Ahora comerás con calma, para que no te duela la barriga [...].

Teď se v klidu najíš, aby tě zas nerozbolelo břicho [...].

(ÚČNK – InterCorp. Cit. 13. 3. 2019. Isabel Allende – *Eva Luna*, přel. Alena Jurionová.)

(3) ¡Tú volverás conmigo a casa!

Ty se semnou vrátíš domů!

(ÚČNK – InterCorp. Cit. 13. 3. 2019. Isabel Allende – *El reino del Dragón de oro*, přel. Monika Baďurová.)

V následujících příkladech je *futuro simple* ve funkci probabilitivu, vyjadřuje domněnku nebo předpoklad, které se váží k přítomnosti. V této funkci paradigma *hablaré* vyjadřuje vztah souběžnosti. Jak tvrdí RAE, *futuro simple* je zde nositelem modálního významu. Pokud bychom tyto příklady chtěli parafrázovat, využili bychom adverbia, která vyjadřují pravděpodobnost či pochybnost (*probablemente, posiblemente, tal vez, quizá, a lo mejor*), nebo modální slovesa.⁴⁶

Pro ilustraci uvádíme tři příklady probabilitivu v přítomnosti. V češtině disponujeme různými lexikálními prostředky pro vyjádření probability. V příkladu (4) se jedná o částici *tak* ve spojení s modálním slovesem *moci*, v případě (5) mluvčí používá také modální sloveso *moci*.

---

⁴⁵ Cf. FERNÁNDEZ RAMÍREZ, Salvador a Ignacio BOSQUE. *Gramática española*. Vol. 4, El verbo y la oración. 2.a ed. Madrid: Arco/Libros, 1986, s. 285.

⁴⁶ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1771.

V případě (6) by možný překlad mohl vypadat následovně: *Asi víte, kdo je Rafael Peral, ten novinář, že?*, kde pravděpodobnost do děje vnáší částice *asi*.

(4) ¿Cuántos años tendrá Frau Else?

Kolik tak může Frau Else být?

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 13. 3. 2019. Roberto Bolaño – *El Tercer Reich*, přel. Anežka Charvátová.)

(5) Después la busco... no sé dónde estará [...].

Pak ji najdu... nevím, kde může být [...].

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 13. 3. 2019. Pedro Almodóvar – *Todo sobre mi madre*, přel. Anežka Charvátová.)

(6) Sabrá usted quién es Rafael Peral, el periodista, ¿no? [...].

(RAE – CORPES XXI, Cit. 13. 3. 2019. Miguel Naveros – *Al calor del día*.)

Případ (7) by se v koncepci Gili Gayi dal interpretovat jako *futuro de sorpresa*, mluvčí zde vyjadřuje své znepokojení a smíření vzhledem k budoucímu ději. Podle S. Fernández Ramíreze by se mohlo jednat o *futuro voluntativo*, konkrétně o podtyp *futuro de conformidad, conciliación o avenencia*, který dle autora vyjadřuje přijetí situace a smíření se s ní.

(7) ¿Volveré a verte, Amalia?

Uvidím tě ještě někdy, Amálie?

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 13. 3. 2019. Isabel Allende – *El Zorro*, přel. Monika Baďurová.)

Alarcos Llorach vyděluje tři slovesné způsoby: *el indicativo, el condicionado* a *el subjuntivo*. Paradigma *hablaré* řadí spolu s paradigmatem *hablaría* do druhého v pořadí, tedy do způsobu *el condicionado* (také *potencial* nebo *condicional*), který implikuje význam možnosti. Obě slovesné formy vyjadřují následnost: *hablaré* vzhledem k momentu promluvy, *hablaría* vzhledem k referenčnímu bodu.⁴⁷ Alarcos Llorach se tedy liší od přechozích dvou autorů tím, že se nesnaží jednotlivá užití kategorizovat, stejně jako RAE pouze vyčleňuje probabilitiv jako modální užití paradigmat pro vyjádření pravděpodobnosti.

Francisco Matte Bon namítá, že tradiční práce, které se snaží o výčet různých užití paradigmatu *hablaré*, opomínají vztah mezi jazykem jako systémem a jednotlivými interpretacemi v konkrétních kontextech. Jednotlivé kategorie, které se autoři snaží vytvořit, se totiž často překrývají a nemají jasné hranice. Nicméně uznává, že koncept S. Fernández

---

⁴⁷ Cf. ALARCOS LLORACH, Emilio. *Gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, 1995, s. 154-155. Colección Nebrija y Bello.

Ramíreze se ve své podstatě snaží o postihnutí kontextu tím, že popisuje mnoho případů a snaží se vymezit různé významové odlišnosti v daných situacích. Výchozím bodem pro Matteho Bona je tedy kontext a jednotlivé významy paradigmatu vnímá jako různé modifikace dané kontextem. Matte Bon se přiklání k pojetí Alarcese Lloracha. Začlenění paradigmat *hablaré* a *hablaría* do jedné kategorie považuje za inovativní. Alarcos Llorach tímto otevírá perspektivu možnosti děje, která se odlišuje od tradiční časové perspektivy slovesných časů.⁴⁸

Všichni zmínění autoři v podstatě vychází z kontextu, snaží se určitým způsobem pojmenovat jednotlivá užití paradigmatu na základě komunikačních situací. S. Fernández Ramírez a Gili Gaya kategorizují jednotlivá užití a pod názvy jejich kategorií se v podstatě skrývají různé komunikační situace vycházející z kontextu. Matte Bon explicitně uvádí, že východiskem pro pochopení rozvětveného systému významů je kontext a postoj mluvčího, čímž se dostává na pole pragmatiky.

4.2 Paradigma *voy a hablar*

Helmut Berschin⁴⁹ a Nelson Cartagena⁵⁰ tvrdí, že se perifráze poprvé objevila v 16. století (*Siglo de Oro*) a čestnost jejího užití mluvčími neustále stoupá. Dále Nelson Cartagena tvrdí, že ve španělském slovesném systému není žádný jiný příklad analytického procesu, který by se mohl rovnat gramatikalizaci perifráze *ir a + infinitiv*.⁵¹

Perifráze *ir a + infinitiv* se v gramatikách objevuje v kapitole o slovesných perifrázích. Konstrukce se objevuje pod názvy *futuro perifrástico*, *futuro analítico* nebo nejčastěji jako *perífrasis* (v opozici k *futuro morfológico*, *futuro sintético*, *futuro flexivo*, *futuro gramatical* nebo *futuro simple*).

L. Gómez Torrego řadí perifrázi *ir a + infinitiv* mezi tzv. aspektuální perifráze pro svou schopnost vyjadřovat budoucí děje.⁵² Ana Bravo Martín tvrdí, že na rozdíl od ostatních aspektuálních perifrází vyjadřuje tato perifrastická konstrukce svůj význam jako celek (nositelem významu perifráze není pouze pomocné sloveso), a neexistuje tudíž restrikce mezi

---

⁴⁸ Cf. MATTE BON, Francisco. Maneras de hablar del futuro en español. Entre gramática y pragmática. Futuro, ir a + infinitivo y presente de indicativo: análisis, usos y valor profundo. In *RedELE* 6, 2006.

⁴⁹ Cf. BERSCHIN, Helmut. Futuro analítico y futuro sintético en el español peninsular y americano. In *Revista de Filología Románica* 4, 1986, s. 301.

⁵⁰ Cf. CARTAGENA, Nelson. La inestabilidad del paradigma verbal de futuro, ¿hispanoamericanismo, hispanismo, romanismo o universal lingüístico? In *Boletín de Filología* 35, 1995-1996, s. 86.

⁵¹ Cf. Tamtéž, s. 95.

⁵² Cf. GÓMEZ TORREGO, Leonardo. Los verbos auxiliares. Las perífrasis verbales de infinitivo. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 3365.

pomocným a plnovýznamovým slovesem.⁵³ Gili Gaya⁵⁴ a R. Fente Gómez⁵⁵ perifrázi řadí mezi tzv. inchoativní perifráze, protože vyjadřuje blízkou budoucnost a počátek daného děje. RAE vyděluje *ir a* + infinitiv jako tzv. časovou perifrázi, zdůrazňuje její základní význam – vyjádření následnosti děje, což potvrzuje i častá alternace s *futuro simple*. RAE nicméně uvádí konkrétní případy, ve kterých perifráze pozbývá prospektivního významu. Jedná se především o rétorické a lexikalizované obraty.⁵⁶

L. Gómez Torrego ve své knize o slovesných perifrázích vymezuje tři hlavní významy perifráze *ir a* + infinitiv. V první řadě má perifráze prospektivní význam, nejčastěji vyjadřuje bezprostřední nebo blízkou budoucnost. Dále má perifráze schopnost vyjadřovat inchoativní aspektuální význam, tedy bezprostřední počátek určitého děje. Jako třetí význam uvádí Gómez Torrego úmysl a záměr ze strany mluvčího. Dále autor podobně jako RAE uvádí další užití, která jsou spíše expresivního charakteru, perifráze zde nevyjadřuje následnost.⁵⁷

V následujících případech má perifráze prospektivní význam, vyjadřuje tedy absolutní následnost vzhledem k momentu promluvy v případech (8) a (9), a relativní následnost v případě (10).

(8) ¿Y quién cree usted que va a ganar?

A kdo si myslíte, že vyhraje?

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 16. 3. 2019. Roberto Bolaño – 2666, přel. Anežka Charvátová.)

(9) Me voy a ocupar de ti las veinticuatro horas del día.

Budu se o tebe starat čtyřadvacet hodin denně.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 16. 3. 2019. Mario Vargas Llosa – *Travesuras de la niña mala*, přel. Vladimír Medek.)

---

⁵³ Cf. BRAVO MARTÍN, Ana. *Ir a+infinitivo: aspectos léxico-semánticos en la alternancia con el futuro simple*. In *Interlingüística* 9, 1998, s. 62.

⁵⁴ Cf. GILI GAYA, Samuel. *Curso superior de sintaxis española*. 15 ed. Barcelona: Biblograf, 1983, s. 107.

⁵⁵ Cf. FENTE GÓMEZ, Rafael. *Perífrasis verbales*. Madrid: Edi-6, 1989, s. 15.

⁵⁶ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 2114-2116.

⁵⁷ Cf. GÓMEZ TORREGO, Leonardo. *Perífrasis verbales: Sintaxis, semántica y estilística*. Madrid: Arco Libros, 1988, s. 66-75.

- (10) Indira, muy consciente de que el ataque había causado una herida colectiva en los sijs del Punjab, estaba convencida de que la iban a asesinar.
Indira, dobře si vědoma toho, že útok znamenal kolektivní ránu sikhům v Paňdžábu, byla přesvědčena, že ji zavraždí.
(ÚČNK – InterCorp, Cit. 16. 3. 2019. Javier Moro – *El sari rojo*, přel. Marie Jungmannová.).

Tyto vzorky bychom mohli klasifikovat jako rétorické zvolací a tázací obraty. Perifráze zde ztrácí svůj prospektivní význam. V českém překladu se analogicky neobjevuje budoucí čas.

- (11) ¡No te olvides de la barra, che! ¡Qué me voy a olvidar!
Ne abys zapomněl na starou partu! Jak bych moh!
(ÚČNK – InterCorp, Cit. 16. 3. 2019. Julio Cortázar – *Los premios*, přel. Blanka Stárková.)

- (12) ¡Y qué voy a hacer, Abel, qué voy a hacer?
A co mám dělat, Ábeli, co mám dělat?
(ÚČNK – InterCorp, Cit. 19. 3. 2019. Miguel de Unamuno – *Abel Sánchez*, přel. Jana Zuluetová-Cahová).

V následujících příkladech je perifráze ve funkci imperativu. R. Fente Gómez⁵⁸ a L. Gómez Torrego⁵⁹ se shodují, že perifráze se v této funkci objevuje v 1. osobě plurálu a hojně se v tomto případě užívá namísto imperativu.

- (13) ¡Apúrese! ¡No vamos a estar aquí todo el día!
(RAE – CORPES XXI, Cit. 17. 3. 2019. Néstor Caballero – *Maisanta*)

- (14) Anda, vamos a tomar un café.
Tak pojd', jdeme na kafe.
(ÚČNK – InterCorp, Cit. 18. 3. 2019. Lucía Etxebarria – *Beatriz y los cuerpos celestes*, přel. Hana Kloubová.).

V obou následujících případech se nejedná o perifrázi, sloveso *ir* je zde ve funkci plnovýznamové slovesa pohybu, nikoli pomocného. V českém překladu se tak objevuje *jít* a *jet*, které vyjadřují konkrétní pohyb. V příkladu (16) plnovýznamové sloveso *ir* vyjadřuje

---

⁵⁸ Cf. FENTE GÓMEZ, Rafael. *Perífrasis verbales*. Madrid: Edi-6, 1989, s. 15.

⁵⁹ Cf. GÓMEZ TORREGO, Leonardo. *Perífrasis verbales: Sintaxis, semántica y estilística*. Madrid: Arco Libros, 1988, s. 73.

následnost skrze *futuro simple*. Jak tvrdí Helmut Berschin: „tato konstrukce se může v určitých kontextech použít ve svém doslovném významu“⁶⁰.

(15) Y tu deberías ir a tomar el fresco con tu pandilla de L'Espineta.

A ty bys měla jít trochu na vzduch se svojí partou z L'Espinety.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 16. 3. 2019. Juan Marsé – *La muchacha de las bragas de oro*, přel. Marie Jungmannová.)

(16) Lo iremos a esperar, cada uno en su caballo.

Pojedeme na ni oba čekat.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 16. 3. 2019. Álvaro Cunqueiro – *Un hombre que se parecía a Orestes*, přel. Josef Suda.)

Ramón Trujillo namítá, že ve své podstatě prospektivní význam vychází z předložky *a* a z významu slovesa *ir*, které vyjadřuje pohyb. Jediným budoucím časem je pro Trujilla *futuro simple*.⁶¹ Na základě jeho myšlenky by tedy příklady (15) a (16) chápal stejně jako ostatní případy, ve kterých má perifráze prospektivní význam.

4.3 Distribuce paradigmat *hablaré* a *voy a hablar*

Obě paradigmata sdílí stejný časový význam – vyjadřují absolutní následnost děje. V určitých kontextech jsou zaměnitelná, ovšem jak se shodují H. Berschin⁶² a P. Gozalo Gómez⁶³, ve většině případů mluvčí při výběru formy sleduje určitá sémanticko-komunikační pravidla.

4.3.1 Vzájemná alternace

Mercedes Sedano tvrdí, že obě paradigmatu umožňují vzájemnou alternaci pouze v případě, že vyjadřují čistě prospektivní význam (bez příměsi modality či časové vzdálenosti

---

⁶⁰ BERSCHIN, Helmut. Futuro analítico y futuro sintético en el español peninsular y americano. In *Revista de Filología Románica* 4, 1986, s. 301. “Esta construcción puede, en algunos contextos, utilizarse con sentido literal.”

⁶¹ Cf. TRUJILLO, Ramón. *Principios de semántica textual: los fundamentos semánticos del análisis lingüístico*. Madrid: Arco/Libros, 1996, s. 168.

⁶² Cf. BERSCHIN, Helmut. Futuro analítico y futuro sintético en el español peninsular y americano. In *Revista de Filología Románica* 4, 1986, s. 302.

⁶³ Cf. GOZALO GÓMEZ, Paula. La alternancia entre el futuro morfológico y la perífrasis *ir a + infinitivo* en la enseñanza-aprendizaje de español lengua extranjera. In *SIGNOS ELE*, 2009, s. 5.

děje).⁶⁴ Ana Bravo Martín dodává, že alternace je často možná ve větách, ve kterých máme časové určení, které explicitně určuje následnost děje.⁶⁵

Paradigma *hablaré* neutrálně vyjadřuje následnost děje po momentu promluvy ve větách (17) a (18).

(17) Mañana volveré a primera hora.

Zítřka přijdu, jak to jen bude možné.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 18. 3. 2019. Eduardo Mendoza – *La verdad sobre el caso Savolta*, přel. Petr Koutný.)

(18) Te haré un descuento.

Dám ti slevu.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 18. 3. 2019. Lorenzo Silva – *La flaqueza del bolchevique*, přel. Eva Blínková-Pelánová.)

V korpusu jsme našli případy (19) a (20), které jsou podobného charakteru jako předchozí dva vzorky. Mluvčí neutrálně vyjadřuje následnost, zde skrze perifrázi *ir a + infinitiv*.

(19) ¿Horacio no va a volver?

Horacio se nevrátí?

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 18. 3. 2019. Julio Cortázar – *Rayuela*, přel. Vladimír Medek.)

(20) Voy a hacer todo lo posible.

Udělám, co bude v mých silách.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 18. 3. 2019. Daína Chaviano – *El hombre, la hembra y el hambre*, přel. Alena Jurionová.)

Pokud bychom do vět (17) a (18) dosadili perifrázi a naopak do příkladů (19) a (20) paradigma *hablaré*, význam věty by se nezměnil. Ana Bravo Martín přebírá příklad od G. Bauhra. Demonstruje na něm právě alternaci těchto dvou paradigmat bez změny významu věty:

- a. Alicia se pondrá el vestido azul.
- b. Alicia va a ponerse el vestido azul.⁶⁶

---

⁶⁴ Cf. SEDANO GUTIÉRREZ, Mercedes. El futuro morfológico y la expresión *ir a+infinitivo* en el español hablado de Venezuela. In *Verba* 21, 1994, s. 230.

⁶⁵ Cf. BRAVO MARTÍN, Ana. *La perífrasis “ir a + infinitivo” en el sistema temporal y aspectual del español*. Madrid, 2008. Tesis doctoral. Universidad Complutense de Madrid, s. 19.

⁶⁶ BRAVO MARTÍN, Ana. *La perífrasis “ir a + infinitivo” en el sistema temporal y aspectual del español*. Madrid, 2008. Tesis doctoral. Universidad Complutense de Madrid, s. 19.

V následujících vzorcích je explicitně vyjádřena následnost děje časovým určením: v případech (21) a (22) se jedná o *el mes que viene*, u (23) a (24) časový horizont vymezuje *este año*. I zde vidíme, že obě paradigmaty alternují, jedná se o neutrální vyjádření následnosti.

(21) Esperaremos al siguiente encuentro el mes que viene.

(RAE – CORPES XXI, Cit. 18. 3. 2019. Daniel Marín – *Titán*.)

(22) El mes que viene vamos a enviar nuevas directrices a los directores de escuela [...].

(RAE – CORPES XXI, Cit. 18. 3. 2019. El País – *Los infractores podrán ser expulsados del colegio o denunciados a la policía*.)

(23) Pero este año no habrá Nochebuena ni comida de Navidad.

(RAE – CORPES XXI, Cit. 18. 3. 2019. Berta Serra Manzanares – *Los ojos del huracán*.)

(24) Este año no va a subir nadie -decía el hermano-.

(RAE – CORPES XXI, Cit. 18. 3. 2019. Asís Lazcano – *El norte*.)

4.3.2 Paradigmaty v komplementární distribuci

Paradigmaty neumožňují vzájemnou alternaci pokud nabývají jiných významů než je vyjádření následnosti. Mercedes Sedano uvádí *futuro de conjetura*, kdy je paradigma ve funkci probabilitivu v přítomnosti (viz příklady (4), (5), (6)). Jedná se tedy o jediný případ, kdy paradigma nevyjadřuje následný děj. To samé platí pro perifrázi: neumožňuje alternaci s paradigmatem *hablaré*, pokud se jedná o neperifrastickou konstrukci, kde sloveso *ir* plní funkci plnovýznamového slovesa (viz příklady (15) a (16)). Dále neumožňuje alternaci ve zvolacích a tázacích rétorických obratech (viz příklad (11) a (12)) a v případech, kdy je perifráze ve funkci imperativu (viz (13) a (14)).⁶⁷

Perifráze se může objevit v protazi podmínkové věty, alternace s *futuro simple* je zde nemožná.⁶⁸

(25) Si vas a comenzar con tus sarcasmos sigo derecho a mi estudio y pido la cena allí.

(RAE – CORPES XXI, Cit. 19. 3. 2019. Alfredo Iriarte – *Espárragos para dos leones*.)

---

⁶⁷ Cf. SEDANO GUTIÉRREZ, Mercedes. El futuro morfológico y la expresión *ir a+infinitivo* en el español hablado de Venezuela. In *Verba* 21, 1994, s. 227-229.

⁶⁸ Cf. Tamtíž, s. 229.

(26) Si va a violar el descanso de mi hermano, por favor consulte primero a sus superiores.

(RAE – CORPES XXI, Cit. 19. 3. 2019. Luz Peña Tovar – *Un remolino en el río.*).

4.3.3 Možná alternace

V přechozích podkapitolách (4.3.1 a 4.3.2) jsme si vymezili dva proti sobě stojící extrémy. Nejprve jsme popsali podmínky, za jakých mohou obě paradigmatata volně alternovat beze změny významu. Poté jsme si uvedli situace, ve kterých je alternace paradigmatat nemožná. Nyní se pokusíme analyzovat případy, ve kterých obě paradigmatata alternují, a zároveň mohou měnit význam výpovědi. Budeme se opírat o tradiční časové hledisko a dále o koncepci Matteho Bona, která je založena na kontextu.

Předmětem zkoumání budou pouze případy, ve kterých obě paradigmatata vyjadřují absolutní následnost. Pro přehlednost se pokusíme rozdělit jednotlivé situace do několika kategorií, na kterých budeme demonstrovat významové odlišnosti.

4.3.3.1 Časové hledisko a míra jistoty

Zde si vymezíme tři časové vzdálenosti dějů vzhledem k momentu promluvy: bezprostřední, blízkou a vzdálenou následnost. Jsme si vědomi toho, že nelze určit hranice mezi těmito úseky, vše záleží na subjektivním vnímání mluvčího. Pokusíme se zde nicméně o jakýsi pracovní konstrukt.

Jak jsme zmínili v podkapitole o perifrázi *ir a* + infinitiv, L. Gómez Torrego řadí mezi základní významy perifráze schopnost vyjadřovat bezprostřední budoucnost, s čímž úzce souvisí i schopnost vyjadřovat inchoativní aspektuální význam, který autor přirovnává k *estar a punto de* (viz poznámka 57). Zároveň ale vycházíme z předpokladu, že paradigma *hablaré* je neutrálním vyjádřením absolutní následnosti a má schopnost vyjadřovat vzdálenou a nepřesnou budoucnost. Časová vzdálenost děje od momentu promluvy zároveň souvisí s jistotou mluvčího vzhledem k danému ději. L. Gómez Torrego tvrdí, že bezprostřední budoucnosti mluvčí přisuzuje větší jistotu, zatímco vzdálenou budoucnost vnímá jako méně jistou.⁶⁹

Výchozí hypotézou naší případové studie tedy je předpoklad, že mluvčí používá perifrázi, popisuje-li bližší budoucnost, a tím zároveň přisuzuje ději větší jistotu. Pokud mluvčí vyjadřuje následnost skrze paradigma *hablaré*, orientuje děj do vzdálenější budoucnosti a přikládá mu nižší míru jistoty.

---

⁶⁹ Cf. GÓMEZ TORREGO, Leonardo. *Perifrasis verbales: Sintaxis, semántica y estilística*. Madrid: Arco Libros, 1988, s. 67.

Pro případovou studii na korpusu CORPES XXI⁷⁰ jsme si vytvořili škálu časových určení, u kterých budeme pozorovat alternaci paradigmat: *ahora – mañana – la próxima semana – dentro de un mes – el año que viene – dentro de x años – en el futuro – algún día*. U každého časového určení analyzujeme prvních 50 relevantních výskytů, tedy těch, kde sloveso vyjadřuje absolutní následnost. Jelikož CORPES XXI neumožňuje funkci náhodného promíchání vzorků, jedná se vždy o prvních 50 výskytů od různých autorů. Výskyty musíme procházet ručně, protože je třeba vyselektovat užití paradigmat v jiném významu než je vyjádření následnosti. Vrátime-li se ovšem k podkapitole 4.3.1 o vzájemné alternaci, Ana Bravo Martín tvrdí, že paradigmat často alternují, pokud je ve větě jasně vymezené časové určení. Očekáváme tedy, že paradigmat budou alternovat napříč celou škálou časových určení a hlavním cílem naší analýzy je spíše poukázat na to, zda perifráze může vyjadřovat i velmi vzdálené děje, a zda naopak paradigma *hablaré* může vyjadřovat bezprostřední následnost. Do alternace nám bude vstupovat paradigma *hablo*, které jsme do analýzy zahrnuli, a budeme se mu věnovat v jedné z následujících kapitol. Tabulka 1 shrnuje získané výsledky.

Tabulka 1: Alternace paradigmat *hablaré* a *voy a hablar* po jednotlivých časových určeních, korpus CORPES XXI

	<i>hablaré</i>	<i>voy a hablar</i>	<i>hablo</i>
<i>ahora</i>	50 % (25)	50 % (25)	0
<i>mañana</i>	30 % (15)	10 % (5)	60 % (30)
	80 % (40)	20 % (10)	0
<i>la próxima semana</i>	74 % (37)	8 % (4)	18 % (9)
<i>dentro de un mes</i>	58 % (29)	10 % (5)	32 % (16)
<i>el año que viene</i>	68 % (34)	6 % (3)	26 % (13)
<i>dentro de x años</i>	74 % (37)	10 % (5)	16 % (8)
<i>en el futuro</i>	78 % (39)	12 % (6)	10 % (5)
<i>algún día</i>	86 % (43)	12 % (6)	2 % (1)

Ze získaných výsledků lze usoudit, že nejčastějším prostředkem pro vyjádření absolutní následnosti je *futuro simple*, což potvrzuje názor L. Gómeze Torrega o neutralitě tohoto paradigmatu. Nicméně jak uvádí Mercedes Sedano, *futuro morfológico* je častější v psaném

⁷⁰ RAE – CORPES XXI, Cit. 20. 3. 2019. Dostupné z: www.rae.es.

projevu, zatímco v tom mluveném se prosazuje čím dál tím více perifráze.⁷¹ Jsme si tedy vědomi jistých omezení, jelikož naše výsledky se opírají pouze o psaný projev.

Dále můžeme konstatovat, že *futuro simple* pokrývá celé spektrum časových určení, mluvčí používají toto paradigma pro vyjádření bezprostřední následnosti, ale i velmi vzdálené a otevřené budoucnosti. Pouze u *ahora* se perifráze staví na roveň paradigmatu *hablaré*.

Ahora

Ahora je časové určení vyjadřující bezprostřední následnost. Na základě tvrzení L. Gómeze Torrega bychom zde ve větší míře očekávali perifrázi, která má schopnost vyjadřovat bezprostřední a okamžitou následnost (tzv. *inminencia* nebo *inmediatez*). Nicméně v celých 50 % případů jsme analyzovali v tomto významu paradigma *hablaré*. U paradigmatu *hablo* v těchto případech nebylo jasné, zda vyjadřuje následnost nebo souběžnost, proto nemá žádné zastoupení v našich výsledcích.

V následujícím případě (27) perifráze vyjadřuje bezprostřední následnost. *Voy a vomitar* je bezprostřední reakce na určitý subjektivní stav. Paradigma *hablaré* ve větě (28) také vyjadřuje bezprostřední následnost, nicméně je použit v situaci obecnějšího charakteru.

(27) Ahora sí voy a vomitar, los huesos de las piernas me flaquean, de felicidad, de horror, hoy es el comienzo de mi vida [...].
(RAE – CORPES XXI, Cit. 20. 3. 2019. Lucía de la Maza – *Metrofília*.)

(28) Ahora señalaremos sus principales cultivos, enfatizando en el más importante para la época: el cacao.
(RAE – CORPES XXI, Cit. 20. 3. 2019. Iliana Gómez Tovar – *La rebelión de Andresote 1730-1733*.)

V korpusu jsme také našli analogický vzorek. V prvním případě sloveso *brindar* vyjadřuje následnost skrze paradigma *hablaré*, ve druhém případě skrze perifrázi.

(29) ¡Encontré algo de vino! Ahora todos brindaremos por la nueva etapa que comienza.
(RAE – CORPES XXI, Cit. 20. 3. 2019. Jorge Biggs – *En torno a la casa de Madame Lorraine*.)

---

⁷¹ Cf. SEDANO GUTIÉRREZ, Mercedes. El futuro morfológico y la expresión ir a+infinitivo en el español hablado de Venezuela. In *Verba* 21, 1994, s. 226.

(30) Ahora vamos a brindar como la gente.

(RAE – CORPES XXI, Cit. 20. 3. 2019. Pedro Lemebel – *Tengo miedo torero.*).

Můžeme si povšimnout, že v případě (29) je *brindaremos* bezprostřední reakcí na předchozí výpověď, zde bychom tedy očekávali perifrázi. Nicméně na těchto dvou příkladech vidíme, že i zde obě paradigmata volně alternují a *futuro simple* může vyjadřovat bezprostřední následnost.

Mañana

Po časovém určení *mañana* jasně dominovalo užití přítentu (60 %). Proto jsme se rozhodli udělat ještě další analýzu, ze které jsme přezens vyloučili, a analyzovali jsme pouze vzorky, ve kterých se objevovala naše dvě srovnávaná paradigmata. Díky tomu jsme získali zjevnější poměr užití obou paradigmat. Analyzovali jsme 50 výskytů, v 80 % (40 výskytů) byla absolutní následnost vyjádřena skrze *futuro simple*, ve zbylých 20 % výskytů (10 výskytů) jsme analyzovali perifrázi. Z výsledků tedy můžeme usoudit, že se *futuro simple* používá i pro vyjádření blízké budoucnosti a proti očekáváním dokonce dominuje. V následujícím vzorku (31) je blízká následnost vyjádřena perifrází, ve vzorku (32) mluvčí používá *futuro simple*.

(31) Mañana vas a ver lo que es bueno de verdad.

(RAE – CORPES XXI, Cit. 20. 3. 2019. Roberto Bolaño – *Putas asesinas.*)

(32) Terminaremos mañana, si el tiempo lo permite.

(RAE – CORPES XXI, Cit. 20. 3. 2019. Jorge Biggs – *En torno a la casa de Madame Lorraine.*).

La próxima semana

Toto časové určení již vyjadřuje vzdálenější budoucnost. I zde přetrvává dominance paradigmatu *hablaré* (74 %). Perifráze je zde zastoupena pouze v 8 % případů. Ve zbylých 18 % byla absolutní následnost vyjádřena paradigmatem *hablo*.

Ve vzorku (33) je absolutní následnost vyjádřena paradigmatem *hablaré*, ve vzorku (34) perifrází.

(33) La próxima semana llegará a tu casa un maestro de obra de la Fundación a la cabeza de un grupo de albañiles, pintores, electricistas, fontaneros, carpinteros [...].

(RAE – CORPES XXI, Cit. 20. 3. 2019. Alfredo Iriarte – *Espárragos para dos leones.*)

- (34) Voy a volver a Viena la próxima semana... o la otra.
(RAE – CORPES XXI, Cit. 20. 3. 2019. José Sanchis Sinisterra – *Sangre lunar.*)

Dentro de un mes

Časové určení *dentro de un mes* již odkazuje k vzdálené budoucnosti, dominance paradigmatu *hablaré* tudíž není nikterak překvapující (58 %). Nicméně paradigma *hablo* bylo v kombinaci s tímto časovým určením použito ve 32 %, což je neočekávaný výsledek. Perifráze se v porovnání s paradigmatem *hablaré* vyskytovalo pouze v malé míře (10 %).

V následujících případech je vzdálená budoucnost vyjádřena skrze paradigma *hablaré* (35) i skrze perifrázi (36).

- (35) Dentro de un mes se completará la lista europea al Mundial del 2002 con los ganadores de un repechage entre Bélgica vs. R. Checa; Ucrania vs. Alemania [...].
(RAE – CORPES XXI, Cit. 20. 3. 2019. Miguel Hernández - «Fútbol. Habrá que jugar aplazados para definir los 10 boletos».)

- (36) Nos vamos a mudar dentro de un mes o dos, me dice.
(RAE – CORPES XXI, Cit. 20. 3. 2019. Pedro Antonio Valdez – *Palomos.*)

El año que viene

Toto časové určení již orientuje děje do vzdálené (někdy nejisté) budoucnosti. Opět zde nepřekvapí dominance paradigmatu *hablaré* (68 %), ale i zde setkáváme s užitím paradigmatu *hablo* (26 %), které převyšuje užití perifráze (6 %).

V následujících příkladech vidíme opět alternovat obě paradigmatata po stejném časovém určení.

- (37) Volveré el año que viene, amor mío
(RAE – CORPES XXI, Cit. 20. 3. 2019. Dulce Chacón – *La voz dormida.*)

- (38) Una, acá, que me pide que le consiga la partitura de no sé qué ópera que dice que vamos a hacer el año que viene.
(RAE – CORPES XXI, Cit. 20. 3. 2019. Margarita Pollini – *Palco, cazuela y paraíso. Las historias más insólitas del Teatro Colón.*)

Dentro de x años

Pro toto časové určení jsme v korpusu zadali do formy *dentro de* a následně jsme navolili *proximidad*, kde jsme si zvolili číslovku (*numeral*). Poté jsme opět pomocí *proximidad*

doplňili *años*. Dominance paradigmatu *hablaré* přetrvává (74 %), v 10 % jsme analyzovali perifrázi, v 16 % paradigma *hablo*.

Případy (39) a (40) opět demonstrují alternaci obou paradigmat po konkrétním časovém určení.

(39) Escucha Ruth, ahora no me crees, pero dentro de dos años recordarás esta conversación y dirás: "¿Pero qué pude ver yo en ese tío?".

(RAE – CORPES XXI, Cit. 20. 3. 2019. Lucía Etxebarria – *De Todo lo Visible y lo Invisible. Una novela sobre el amor y otras mentiras.*)

(40) ¿Para qué los voy a corregir si dentro de cuatro años me van a tener de vuelta?

(RAE – CORPES XII, Cit. 20. 3. 2019. Olga Wornat – *Menem-Bolocco, S.A.*).

V následujícím příkladu (41) je perifráze použita pro vyjádření velmi vzdálené a otevřené budoucnosti.

(41) ¿Qué es lo que van a estudiar sus colegas dentro de 100 años?

(RAE – CORPES XXI, Cit. 20. 3. 2019. «Es necesaria la ayuda de la IP para la investigación arqueológica». *El Universal.*).

En el futuro a algún día

Tato časová určení jsme zvolili, protože odkazují k vzdálené a zároveň nejisté a otevřené budoucnosti. Zde se nám potvrdila naše hypotéza, že v takových případech bude dominovat paradigma *hablaré* nad perifrázi. U časového určení *en el futuro* bylo paradigma *hablaré* použito v 78 % případů (perifráze v 12 %, prézens v 10 %), u *algún día* v 86 % případů (perifráze ve 12 %, prézens ve 2 %).

V příkladech (42) a (43) je vzdálená a otevřená budoucnost vyjádřena pomocí paradigmatu *hablaré*, v příkladech (44) a (45) skrze perifrázi. I zde tedy vidíme, že obě paradigmata alternují.

(42) Sé que vendrán momentos difíciles en el futuro y que a veces sentiré deseos de capitular [...].

(RAE – CORPES XXI, Cit. 20. 3. 2019. Guillermo Schlesinger – *Yo nunca me olvidaré de ti.*)

(43) Me encantaría. Algún día lo haré.

(RAE – CORPES XXI, Cit. 20. 3. 2019. *Elmundo.es. Encuentro digital con Chayanne.*)

(44) Y debemos pensar que tenemos algún tipo de obligación hacia los que van a vivir en el futuro [...].

(RAE – CORPES XXI, Cit. 20. 3. 2019. Susana E. Sommer – *Por qué las vacas se volvieron locas. La biotecnología: organismos transgénicos, riesgos y beneficios.*)

(45) ¿Voy a conocer algún día a la abuela?

(RAE – CORPES XXI, Cit. 20. 3. 2019. Jorge Majfud – *La reina de América*).

Na základě našich výsledků jsme došli ke dvěma závěrům. Paradigma *hablaré* lze z časového hlediska považovat za neutrální prostředek vyjádření absolutní následnosti, protože pokrývá celou škálu časových určení. Má schopnost vyjadřovat jak bezprostřední následnost, tak velmi vzdálenou a otevřenou budoucnost. Druhým závěrem je, že při vyjádření bezprostřední a blízké následnosti alternuje s paradigmatem *hablaré* perifráze a paradigma *hablo*. Jejich užití klesá, pokud je děj orientován do vzdálené budoucnosti a v porovnání s paradigmatem *hablaré* zřídka vyjadřují otevřenou a nejistou budoucnost.

Pokud porovnáme pohyb paradigmatu *hablaré* a perifráze po naší časové škále, perifráze se prosazuje na počátku časové škály (*ahora, mañana*). Pokud se posuneme dále na časové škále, paradigma *hablaré* postupně nabírá na dominanci, zatímco perifráze v porovnání s *hablaré* ustupuje. Jsme si ovšem vědomi toho, že paradigma *hablaré* obecně převažuje v psaném projevu, což může zkreslovat naše výsledky. Na naší případové analýze ale lze demonstrovat, že paradigma *hablaré* může vyjadřovat bezprostřední následnost a že perifráze má schopnost orientovat děje do vzdálené budoucnosti. Z tohoto závěru lze vyvodit, že jakákoli kategorizace užití těchto paradigmat z časového hlediska je pouze orientační a nelze vymezit pevné hranice.

Jak již bylo řečeno, paradigma *hablaré* převažuje zejména v psaném projevu. Rozhodli jsme se tedy stejnou případovou studii založit na orální části korpusu CORPES XXI⁷². Metodologie analýzy je stejná jako v předchozím případě, nicméně kvůli nižšímu množství dat, které orální část korpusu nabízí, se nám u některých časových určení nepodařilo analyzovat 50 výskytů od různých autorů. Dále jsme u některých časových vymezení přidali časové určení stejného typu, abychom získali větší množství vzorků.

Na základě této případové studie jsme došli k závěru, že v mluveném projevu se perifráze vyskytuje častěji než v psaném projevu. Na počátku naší časové škály (*ahora – mañana*) převažuje nad paradigmatem *hablaré*, pokud po naší časové škále

---

⁷² RAE – CORPES XXI, Cit. 27. 3. 2019. Dostupné z: www.rae.es.

postupujeme dál, perifráze stále konkuruje paradigmatu *hablaré*. Následující tabulka shrnuje získané výsledky.

Tabulka 2: Alternace paradigmat hablaré a voy a hablar po jednotlivých časových určeních, orální část korpusu CORPES XXI

	<i>hablaré</i>	<i>voy a hablar</i>
<i>ahora</i>	36 % (18)	64 % (32)
<i>mañana</i>	44 % (22)	56 % (28)
<i>la próxima semana/la semana que viene</i>	70 % (35)	30 % (15)
<i>dentro de un mes/el próximo mes/el mes que viene</i>	79 % (11)	21 % (3)
<i>el año que viene/el próximo año</i>	52 % (26)	48 % (24)
<i>dentro de x años</i>	60 % (6)	40 % (4)
<i>en el futuro</i>	57 % (28)	43 % (21)
<i>algún día/en algún momento</i>	81 % (21)	19 % (5)

Ahora a mañana

V mluveném projevu pro vyjádření bezprostřední následnosti nebo blízké budoucnosti dominuje perifráze. V psaném projevu bylo u časového určení *ahora* užití obou paradigmat vyrovnané (v 50 % případů *hablaré* a v 50 % případů perifráze), v případě *mañana* jasně dominovalo paradigma *hablaré* (v 80 % případů *hablaré*, ve 20 % případů perifráze). Zde se nám tedy potvrzuje hypotéza, že perifráze se používá pro bezprostřední a blízkou budoucnost a zároveň převažuje v mluveném projevu.

- (46) Creemos que ahora el Diccionario se va a consultar de manera mucho más fácil.
(RAE – CORPES XXI oral, Cit. 27. 3. 2019. CORALES: *Presentación del Diccionario de la Real Academia Española, 11/10/01.*)
- (47) Hoy y mañana se va a celebrar y se está celebrando ya el Quinto Encuentro sobre Oncología.
(RAE – CORPES XXI oral, Cit. 27. 3. 2019. CORALES: *Lo que es la vida, 05/04/01, RNE, Radio 1.*)
- (48) Ahora tendremos ocasión de describirlos.
(RAE – CORPES XXI oral, Cit. 27. 3. 2019. Rueda de prensa del Consejo de Ministros del Gobierno Español: *Rueda de Prensa del viernes 21 de septiembre de 2001.*)

- (49) Mañana seguirá la reunión del Consejo de Seguridad de Naciones Unidas.
(RAE – CORPES XXI oral, Cit. 27. 3. 2019. Rueda de prensa del Consejo de Ministros del Gobierno Español: *Rueda de Prensa del viernes 14 de febrero de 2003.*)

La próxima semana

Z důvodu nedostatku dat jsme do analýzy přidali ještě časové určení podobného typu: *la semana que viene*. Zde trochu překvapivě převažuje paradigma *hablaré*, nicméně oproti psanému projevu (90 % *hablaré*, 10 % perifráze – zde přepočten bez *présentu*) se užití perifráze zvýšilo.

- (50) La reunión va a ser la semana que viene.
(RAE – CORPES XXI oral, Cit. 27. 3. 2019. Rueda de prensa del Consejo de Ministros del Gobierno Español: *Rueda de Prensa del viernes 23 de marzo de 2001.*)
- (51) Quiero señalar que la próxima semana se reunirán las comunidades autónomas con los responsables del Ministerio de Medio Ambiente.
(RAE – CORPES XXI oral, Cit. 27. 3. 2019. Ruedas de prensa del Consejo de Ministros del Gobierno español: *Rueda de prensa del viernes 3 de septiembre de 2004.*)

Dentro de un mes

I přesto, že jsme do analýzy zahrnuli další časová určení stejného významu (*el próximo mes, el mes que viene*), nepodařilo se nám analyzovat dostatečné množství materiálu. Analyzovali jsme proto pouze 14 výskytů, v 11 z nich jsme analyzovali *futuro simple*. Jedná se zde o malé množství dat, což nám neumožňuje vyvodit směřodatný závěr. V psaném projevu dominovalo paradigma *hablaré* (58 % případů).

- (52) En el mercado de futuros uno apuesta a qué es lo que va a pasar dentro de un mes.
(RAE – CORPES XXI oral, Cit. 27. 3. 2019. CORALES: *Noticias de la economía, 18/10/02, Onda Cero.*)
- (53) Hemos iniciado un proceso de regularización de oficio que finalizará el próximo mes de junio y que creemos que afectará alrededor de cincuenta y cinco o sesenta mil personas.
(RAE – CORPES XXI oral, Cit. 27. 3. 2019. Rueda de prensa del Consejo de Ministros del Gobierno Español: *Rueda de Prensa del viernes 16 de marzo de 2001.*)

El año que viene

Zde jsme pro získání většího objemu dat analyzovali i časové určení *el próximo año*. Dosáhli jsme vyrovnaného výsledku, užití perifráze značně narostlo oproti psanému projevu,

kde dominovalo paradigma *hablaré* (92 % *hablaré*, 8 % perifráze – zde přepočten bez *prézentu*), a v mluveném projevu paradigmatu *hablaré* konkuruje.

(54) Ha comenzado su discurso el presidente del Gobierno ante los candidatos populares a ocupar las alcaldías en las elecciones municipales que se van a celebrar el año que viene.

(RAE – CORPES XXI oral, Cit. 27. 3. 2019. CORALES: *Noticias del fin de semana, 08/09/02, Onda Cero.*)

(55) Se graduará el próximo año [...].

(RAE – CORPES XXI oral, Cit. 27. 3. 2019. Univision: *¡Sofía Vergara no quiere una novia "loca" para su hijo Manolo!*.)

Dentro de x años

U tohoto časového určení se nám bohužel opět nepodařilo analyzovat dostatek materiálu. Analyzovali jsme pouze 10 výskytů, v 6 případech figurovalo *futuro simple*, ve zbylých 4 případech perifráze. Tento objem dat opět neumožňuje udělat dílčí závěr. V psaném projevu opět převažovalo paradigma *hablaré* (74 %).

(56) Dentro de tres años nos vamos a encontrar con un problema que se hacen viejos todos el mismo día.

(RAE – CORPES XXI oral, Cit. 27. 3. 2019. CORALES: *Deportes en Onda Cero: tertulia deportiva, 28/07/02, Onda Cero.*)

(57) Eeeeh, que hoy día tienen éxito lo tendrán dentro de dos años.

(RAE – CORPES XXI oral, Cit. 27. 3. 2019. CORALES: *Ampliación de noticias. Entrevista a Víctor Andrés García Balaúnde, vicepresidente de Acción Popular, 10/11/03, RPP.*)

En el futuro

V mluveném projevu perifráze konkuruje *futuro simple* i ve vyjádření vzdálené a otevřené budoucnosti. V psaném projevu naopak jasně dominovalo paradigma *hablaré* (78 %).

(58) En Justicia sólo por antigüedad se pueden obtener destinos y eso va a dejar de suceder en el futuro.

(RAE – CORPES XXI oral, Cit. 27. 3. 2019. Rueda de prensa del Consejo de Ministros del Gobierno Español: *Rueda de Prensa del viernes 25 de abril de 2003.*)

(59) Y así lo haremos en el futuro.

(RAE – CORPES XXI oral, Cit. 27. 3. 2019. Rueda de prensa del Consejo de Ministros del Gobierno Español: *Rueda de Prensa del viernes 16 de mayo de 2003.*)

Algún día

Pro získání více dat jsme do analýzy zapojili i časové určení *en algún momento*, ale ani v tomto případě jsme nedosáhli analýzy dostatečného počtu výskytů. Podrobili jsme analýze celkem 26 výskytů, v 81 % případů byla otevřená a nejistá budoucnost vyjádřena paradigmatem *hablaré*, v 19 % perifrází. Ve srovnání s psaným projevem (86 % *hablaré*, 12 % perifráze, 2 % *prézens*) se frekvence výskytu perifráze zvýšila, nicméně korpus nám neposkytl dostatečný objem vzorků k analýze.

(60) Lo digo porque algún día seguramente le va a molestar para pedirle alguna aclaración en torno a alguna duda.

(RAE – CORPES XXI oral, Cit. 27. 3. 2019. Cadena SER: *Víctor García de la Concha, el director de la RAE, nos explica la polémica creada por la no asistencia de García Márquez.*)

(61) ¿Algún día nos entenderemos hombres y mujeres?

(RAE – CORPES XXI oral, Cit. 27. 3. 2019. CORALES: *La ventana: la sección del Ortega, 18/09/03, Cadena SER.*)

Pokud porovnáme výsledky této analýzy s výsledky předchozí analýzy založené na psaném projevu, v mluveném projevu se perifráze vyskytuje častěji jako prostředek pro vyjádření absolutní následnosti. Nejzřetelněji můžeme nárůst užití perifráze demonstrovat na časových určeních, u kterých jsme měli dostatečné množství dat k analýze.

V psaném projevu u časového určení *ahora* bylo užití obou paradigmat vyrovnané (25 výskytů *hablaré*, 25 výskytů perifráze), v mluveném projevu perifráze převažovala nad *futuro simple* (32 výskytů perifráze, 18 výskytů *hablaré*). V případě časového určení *mañana* v psaném projevu dominovalo paradigma *hablaré* (40 výskytů *hablaré*, 10 výskytů perifráze), naopak v mluveném projevu převažovala perifráze (28 výskytů perifráze, 22 výskytů *hablaré*). U vyjádření vzdálené budoucnosti skrze *el año que viene* v psaném projevu převažovalo paradigma *hablaré* (34 výskytů *hablaré*, 3 výskytů perifráze), v mluveném projevu byl poměr podstatně vyrovnanější (26 výskytů *hablaré*, 24 výskytů perifráze). Pro vyjádření otevřené budoucnosti skrze časové určení *en el futuro* v psaném projevu převažovalo *futuro simple* (39 výskytů *hablaré*, 6 výskytů perifráze), v mluveném projevu byl poměr opět vyrovnaný (28 výskytů *hablaré*, 21 výskytů perifráze).

Došli jsme k závěru, že v mluveném projevu perifráze alternuje s paradigmatem *hablaré* napříč celou škálou časových určení, oproti psanému projevu mu výrazněji konkuruje, u vyjádření blízké či bezprostřední následnosti dokonce užití perifráze převažuje.

4.3.3.2 *Postoj mluvčího a komunikační situace*

Nyní se zaměříme na alternaci paradigmat z hlediska různých komunikačních situací. Budeme vycházet z pojetí Francisca Mattheo Bona, který tvrdí, že ve většině kontextů nejsou tato paradigmat vzájemně zaměnitelná, a že rozdíl mezi těmito paradigmaty spočívá především v postoji mluvčího a v konkrétní komunikační situaci.⁷³

Futuro simple

Základní charakteristikou je virtualita, proto má *futuro simple* schopnost vyjadřovat budoucnost, pravděpodobnost v přítomnosti a neutralizovat výpověď. Je to neutrální slovesná forma pro vyjádření následnosti, mluvčí přímo nezodpovídá za to, co říká, explicitně nevyjadřuje svou účast na ději.⁷⁴ Co se týče komunikačních situací, vyjadřuje oznámení, předpověď nebo slib. Mluvčí může skrze *futuro simple* vyjádřit jak věci, o kterých není přesvědčen, tak věci, o kterých je přesvědčen, ale ještě se neudály. Nezáleží tedy na míře jistoty/nejistoty, jedná se o virtualitu, která může být prezentována různými způsoby.⁷⁵

Často se používá v kontextech, kdy představuje daný děj jako přirozený či předpokládaný vývoj situace. Zde bychom mohli použít příklad (29): *¡Encontré algo de vino! Ahora brindaremos por la nueva etapa que comienza.* Na základě koncepce Mattheo Bona je zde děj vyjádřený *futuro simple* chápán jako přirozené vyústění předchozí výpovědi. Toto tvrzení podporuje i fakt, že podle Mattheo Bona *futuro simple* v porovnání s perifrází více závisí na předchozí výpovědi.⁷⁶

Matte Bon zde předkládá konkrétní příklad: *Señores y señoras, el comandante informa que aterrizaremos en el aeropuerto* a vysvětluje, že zde je děj vyjádřený *futuro simple* chápán jako něco neočekávaného, jako reakce na nějaký problém. Pokud bychom ale do věty dosadili určité časové určení, např. *dentro de unos minutos*, užití *futuro simple* by bylo nejpřirozenější reakcí. Užití tedy vždy závisí na kontextu.⁷⁷

---

⁷³ Cf. MATTE BON, Francisco. Las maneras de hablar del futuro en español: del sistema codificado a las interpretaciones contextuales. In *MarcoELE* 5, 2007, s. 6-7.

⁷⁴ Cf. Tamtéž, s. 9.

⁷⁵ Cf. MATTE BON, Francisco. Maneras de hablar del futuro en español. Entre gramática y pragmática. Futuro, ir a + infinitivo y presente de indicativo: análisis, usos y valor profundo. In *RedELE* 6, 2006.

⁷⁶ Cf. Tamtéž

⁷⁷ Cf. Tamtéž.

Perifráze *ir a + infinitiv*

Oproti *futuro simple* perifrázi mluvčí vyjadřuje svou účast na ději, bere na sebe závazek. Děj tak nevzniká spontánně, vždy za ním někdo stojí. Proto je jedním ze základních charakteristik perifráze intencionalita, která úzce souvisí s tím, že mluvčí skrze perifrázi vyjadřuje stanovisko, ke kterému se rozhodl už dříve. Nejedná se ovšem pouze o situace, kdy mluvčí daný děj vyžaduje nebo si přeje jeho naplnění. To, co mluvčí vyjadřuje, může být založeno na osobní zkušenosti nebo kalkulaci. Dále může mluvčí skrze perifrázi do výpovědi vnášet garanci, a tím i větší míru jistoty nebo subjektivitu. Neplatí však, že užití perifráze automaticky implikuje větší jistotu.⁷⁸

Srovnání paradigmat

S využitím korpusu CORPES XXI se pokusíme o srovnání obou paradigmat z hlediska míry jistoty/nejistoty a z hlediska intencionality a kalkulace ze strany mluvčího. Budeme se opět opírat o pojetí Matteho Bona.

Jak již bylo řečeno výše, Matte Bon pracuje s pojmem virtualita, protože ne vždy platí dichotomie *futuro simple* – nejistota a perifráze – jistota. Paradigma *hablaré* tedy mluvčí používá v případě, že vyjadřuje něco, co se ještě neuskutečnilo, i něco, o čem si není jist, zda se vůbec uskuteční. V obou případech se mluvčí dostává na pole virtuality. Perifráze v sobě nese určitý význam intencionality a garance ze strany mluvčího.

Do korpusu CORPES XXI⁷⁹ jsme zadali spojení *estoy seguro de que a te/le garantizo que* a prošli jsme všechny relevantní výskyty, ve kterých alternovala daná paradigmata. Výsledky jsme zanesli do následující tabulky.

*Tabulka 3: Alternace paradigmat po *estoy seguro de que a te/le garantizo que*, korpus CORPES XXI*

	perifráze	<i>futuro simple</i>
<i>estoy seguro de que</i>	33 % (23)	67 % (47)
<i>te/le garantizo que</i>	31 % (11)	69 % (25)

Po *estoy seguro de que* převažuje *futuro simple*. Jak tvrdí Matte Bon, v mnoha případech se mluvčí dostává do situace, kdy proti sobě stojí vůle vyjádřit osobní přesvědčení

⁷⁸ Cf. MATTE BON, Francisco. *Maneras de hablar del futuro en español. Entre gramática y pragmática. Futuro, ir a + infinitivo y presente de indicativo: análisis, usos y valor profundo.* In *RedELE* 6, 2006.

⁷⁹ RAE – CORPES XXI, Cit. 24. 3. 2019. Dostupné z: www.rae.es.

a potřeba vyjádřit přirozený vývoj určité situace, za kterou mluvčí přímo nezodpovídá.⁸⁰ Taková situace nastává po *estoy seguro de que* a mluvčí tak volí mezi *futuro simple* a perifrází (popřípadě přítomným časem). Příkladem je věta (62), ve které mluvčí vyjadřuje své přesvědčení, ale zároveň naplnění děje nemůže nijak ovlivnit.

(62) He decidido casarme con Brunilda. No se lo he propuesto aún pero estoy seguro de que aceptará.
(RAE – CORPES XXI, Cit. 24. 3. 2019. Alfredo Iriarte – *Espárragos para dos leones*.)

Po spojení *te/le garantizo que* také převažuje užití *futuro simple*, nicméně ne vždy se jedná o osobní konstrukci. Pokud porovnáme věty (63) a (64), vidíme, že v prvním případě se sice jedná o neosobní vyjádření, ale mluvčí se zároveň zahrnuje do budoucího děje. V druhém případě se jedná o neosobní vyjádření, děj tedy nemá agens a mluvčí zde používá neutrální *futuro simple*.

(63) Le garantizo que, hoy por hoy, no nos va a ocurrir nada en absoluto.
(RAE – CORPES XXI, Cit. 24. 3. 2019. Jesús Riosalido – *Despedida y más aspectos de la tristeza*.)

(64) Le garantizo que no ocurrirá otra vez.
(RAE – CORPES XXI, Cit. 24. 3. 2019. «Cartas del público alentaron a Obama en plan de salud». *El País*. Montevideo: elpais.com.uy.)

Je tedy zřejmé, že klasifikace z hlediska kontextu není opět nic jednoduchého. Jednotlivá užití nelze žádným způsobem kategorizovat, vymezit konkrétní kontexty. Do výběru paradigmatu vždy může vstupovat více faktorů.

Obě paradigmata navíc někdy alternují i v rámci jedné výpovědi:

(65) Sí, bueno, he acabado este año. El año que viene iré a la universidad. Voy a hacer Medicina.
(RAE – CORPES XXI, Cit. 24. 3. 2019. Almudena Grandes – *Los aires difíciles*.)

Zde můžeme aplikovat teorii Matteho Bona: pokud *futuro simple* předchází perifrázi, mluvčí použitím perifráze přikládá ději větší garanci a jistotu.⁸¹ V tomto případě si je tedy

---

⁸⁰ Cf. MATTE BON, Francisco. Las maneras de hablar del futuro en español: del sistema codificado a las interpretaciones contextuales. In *MarcoELE* 5, 2007, s. 19.

⁸¹ Cf. MATTE BON, Francisco. Maneras de hablar del futuro en español. Entre gramática y pragmática. Futuro, ir a + infinitivo y presente de indicativo: análisis, usos y valor profundo.

mluvčí jistý tím, co chce v budoucnu studovat a dělat, je to jeho vnitřní rozhodnutí. *Futuro simple* zde vyjadřuje budoucí děj, který mluvčí sám nemůže v plné míře ovlivnit, a nabývá tak odstínu nižší míry jistoty, než je tomu u perifráze.

Jak již bylo řečeno při popisu jednotlivých paradigmat, *futuro simple* je neutrálním vyjádřením následnosti, zatímco skrze perifrázi mluvčí vyjadřuje svou účast na ději a tím i intencionalitu děje.

V následujících případech je použita perifráze, protože tomu, co mluvčí říká, předchází určitá kalkulace, osobní zkušenost, nebo se jedná o nevyhnutelný důsledek určitého jednání.

(66) Lo van a odiar más que nunca, lo van a envidiar, Diana, y no habrá secuelas, no hará otra película...

Budou ho nenávidět ještě víc než teď, budou mu závidět, Diano, ale nic dalšího už nebude, žádný další film už nebude.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 25. 3. 2019. Carlos Fuentes – *Diana o La cazadora solitaria*, přel. Martina Hulešová.)

(67) Estás empapadito, te vas a resfriar, quítate esta ropa mojada, zonzito.

Jsi úplně promáčený, vždyť nastydeš, sundej si ty mokré šaty, hlupáčku.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 25. 3. 2019. Mario Vargas Llosa – *Travesuras de la niña mala*, přel. Vladimír Medek.)

(68) Te vas a asar de calor.

Vždyť se v tom vedru upečeš.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 25. 3. 2019. Mario Vargas Llosa – *Pantaleón y las visitadoras*, přel. Vladimír Medek.)

Můžeme však uvést i následující příklady, ve kterých mluvčí určitým způsobem kalkuluje, ale používá *futuro simple*. Zde se podle koncepce Matteho Bona jedná o situaci, kdy se mluvčí již rozhodl nezabývat se daným problémem, je již unavený z dané situace a chce se od ní mentálně oddálit.

(69) Te arrepentirás, Urania.

Budeš litovat, Uranie.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 25. 3. 2019. Mario Vargas Llosa – *La fiesta del chivo*, přel. Petr Zavadil.)

(70) Te arruinarás ayudándolos para que no se mueran de hambre en otra parte, y ellos no te lo agradecerán nunca.

Přivedeš se na mizinu, když jim pomáháš, aby jinde nepomřeli hladu, a nikdy se od nich nedočkáš vděku.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 25. 3. 2019. Gabriel García Márquez – *Los funerales de la Mamá Grande*, přel. Blanka Stárková.)

V předchozích kapitolách jsme se věnovali centrálním prostředkům vyjádření absolutní následnosti v indikativu. Pokusili jsme se o jejich charakteristiku a jejich vzájemné srovnání. Na základě příkladů z korpusu a dílčích případových studií jsme došli k závěru, že obě paradigmatata v jejich prospektivním významu alternují napříč celým časovým spektrem a že je třeba zohledňovat i jiné faktory, například kontext a postoj mluvčího.

4.4 Paradigma *hable*

S paradigmatem *hable* se dostáváme na pole subjunktivu. Subjunktiv je slovesný způsob, jehož základní charakteristikou je virtualita.⁸² Alarcos Llorach mluví o tzv. irealitě. Mluvčí používá subjunktiv v situaci, kdy děj předkládá jako fiktivní a ireálný, nebo pokud jeho eventuální realitě nepřikládá důležitost.⁸³

RAE⁸⁴ stejně jako G. Rojo a A. Veiga⁸⁵ tvrdí, že *presente de subjuntivo* je protějškem pro indikativní formy *presente de indicativo* a *futuro simple*. Má tedy jak prospektivní, tak aktuální význam a v rámci subjunktivu tak dochází k neutralizaci této významové opozice. Podle Gili Gayi je tato identifikace *presente de subjuntivo* s *futuro simple* důvodem, proč je v časových větách orientovaných do budoucnosti paradigma *hablaré* nahrazeno subjunktivem.⁸⁶

(71) No se moleste, cuando ella tenga hambre vendrá a la cocina.

(RAE – CORPES XXI, Cit. 27. 3. 2019. Homero Aridjis – *La zona del silencio*.)

V následujících příkladech (72) a (73) je možná dvojí interpretace: orientace děje do budoucnosti i do přítomnosti.

(72) No creo que seas la única.

(RAE – CORPES XXI, Cit. 27. 3. 2019. Humberto Guzmán – *Los extraños*.)

(73) No creo que haya peligro. Es una filtración muy pequeña.

(RAE – CORPES XXI, Cit. 27. 3. 2019. C. Dámaso Martínez – *El amor cambia*.)

---

⁸² Cf. PORTO DAPENA, José Álvaro. *De indicativo al subjuntivo: valores y usos de los modos del verbo*. Madrid: Arco/Libros, 1991, s. 33.

⁸³ Cf. ALARCOS LLORACH, Emilio. *Gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, 1995, s. 153.

⁸⁴ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1800.

⁸⁵ Cf. ROJO, Guillermo a Alexandre VEIGA. El tiempo verbal. Los tiempos simples. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 2911.

⁸⁶ Cf. GILI GAYA, Samuel. *Curso superior de sintaxis española*. 15 ed. Barcelona: Biblograf, 1983, s. 177.

RAE dále uvádí, že aktuální či prospektivní význam paradigmatu *hable* může být vymezen lexikálně skrze sloveso hlavní věty nebo může záviset na kontextu celé věty a situace.⁸⁷ Prospektivní význam *dejen* v příkladu (74) je vymezen časovým určením *algún día*. V případě (75) a (76) je prospektivní význam slovesa vedlejší věty určen lexikální podstatou slovesa věty hlavní – jedná se o tzv. *verbo de influencia* v přítomném čase, které implikuje prospektivní orientaci děje.⁸⁸

(74) No creo que nos dejen salir algún día.

(RAE – CORPES XXI, Cit. 27. 3. 2019. Élmer Mendoza – *El amante de Janis Joplin*.)

(75) Quiero que viajes en un barco español o italiano.

(RAE – CORPES XXI, Cit. 27. 3. 2019. Alfredo Iriarte – *Espárragos para dos leones*.)

(76) Te prohíbo que hables con él, no quiero que esto se enrede más, ¿está claro?

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 30. 3. 2019. Roberto Bolaño – *El Tercer Reich*.)

Presente de subjuntivo připouští v určitých případech alternaci s *futuro simple* ve větách vztažných, přípustkových, kde dochází ke změně významu, a v nepřímých otázkách, což je spíše otázka dialektálních odlišností jednotlivých států hispánského světa.⁸⁹

4.5 Paradigma *vaya a hablar*

Na rozdíl od paradigmatu *hable* vyjadřuje paradigma *vaya a hablar* výlučně následnost vzhledem k momentu promluvy, neumožňuje tedy dvojí interpretaci.⁹⁰ A. M. Bravo uvádí, že pokud se jedná o jednorázový děj, užití perifráze je redundantní, protože paradigma *hable* zde vylučuje interpretaci děje jako souběžného s momentem promluvy. Uvádí příklady:

a. Lamento que el árbol se caiga.

b. Lamento que el árbol se vaya a caer.

---

⁸⁷ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1800.

⁸⁸ Cf. Tamtéž.

⁸⁹ Cf. Tamtéž, s. 1801.

⁹⁰ SOBCZAK, Witold. Sobre la creciente presencia de la perífrasis *ir a + infinitivo* en el sistema temporal del castellano contemporáneo. In *Itinerarios*, vol. 22, 2015, s. 136.

Dále tvrdí, že užití perifráze by bylo možné pouze v situaci, kdyby byl děj vyjádřený slovesem *caerse* chápán jako proces, který má určité trvání.⁹¹

V korpusu InterCorp⁹² jsme analyzovali různá užití perifráze *vaya a hablar* s cílem zjistit, s jakou frekvencí se používá v prospektivním významu. Zadali jsme následující CQL dotaz: [word="vaya|vayas|vayamos|vayáis|vayan"][word="a"][tag="VLinfl"] a analyzovali všech 227 výskytů. Ve 30 % měla perifráze prospektivní význam, ve 43 % se jednalo o vyjádření imperativu a ve zbylých 27 % se nejednalo o perifrázi, sloveso *ir* zde figurovalo jako plnovýznamové sloveso. Vidíme tedy, že nejčastěji se perifráze v subjunktivu používá pro vyjádření imperativu. Prospektivní užití perifráze v subjunktivu figuruje s nižší frekvencí, v mnoha případech se jednalo o plnovýznamové sloveso *ir* v *presente de subjuntivo*. Získané výsledky shrnuje následující tabulka.

Tabulka 4: Význam perifráze *vaya a hablar*, korpus InterCorp

Imperativ	43 % (97)
Prospektivní význam	30 % (69)
<i>Ir</i> jako plnovýznamové sloveso	27 % (61)

V následujících případech perifráze vyjadřuje absolutní následnost v subjunktivu.

(77) Ella no piensa que vaya a ganar.

Nemyslí si, že vyhraje.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 29. 3. 2019. Javier Moro – *El sari rojo*, přel. Marie Jungmannová.)

(78) No es que vayamos a hacer nada malo – le dijo Sissi.

Ne že bychom se chystaly na něco nekalého, řekla jí Sissi.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 29. 3. 2019. Daína Chaviano – *El hombre, la hembra y el hambre*, přel. Alena Jurionová.)

(79) No estoy diciendo que le vaya a obligar a atracar una farmacia.

Nikdo neříká, že ji budu nutit přepadnout lékárnu.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 29. 3. 2019. Lucía Etxebarria - *Beatriz y los cuerpos celestes*, přel. Hana Kloubová.)

⁹¹ BRAVO, Ana María. “Ir a + infinitivo” y los tiempos compuestos: semejanzas y diferencias. La prospectividad y el paradigma temporal y aspectual del español. In CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *Tiempos compuestos y formas verbales complejas*. Madrid: Iberoamericana Editorial Vervuert, 2008, s. 315.

⁹² ÚČNK – InterCorp, Cit. 29. 3. 2019. Dostupné z: www.kontext.korpus.cz

V příkladech (80) a (81) je perifráze ve funkci imperativu. Nejčastějším spojením bylo *no (te) vayas a creer*.

(80) No te vayas a creer – pareció querer aclarar – que él se diera aire de ser diferente.
Nemyslí si, jako by to chtěl uvést na pravou míru, že se třeba tvářil nějak povzneseně.
(ÚČNK – InterCorp, Cit. 29. 3. 2019. Ernesto Sabato – *Abaddón el exterminador*, přel. Anežka Charvátová.)

(81) ¡Pero no vaya a decir eso, don Amadeo!
To neříkejte, done Amadeo!
(ÚČNK – InterCorp, Cit. 29. 3. 2019. Augusto Roa Bastos – *Yo el supremo*, přel. Josef Forbelský.)

Příklady (82) a (83) demonstrují užití plnovýznamového slovesa *ir* ve spojení s dalším plnovýznamovým slovesem. Zde se nejedná o perifrázi v subjunktivu, nýbrž o sloveso *ir* v *presente de subjuntivo*. V českém překladu se objevuje explicitně vyjádřené *jít*.

(82) Desea que usted vaya a ver a Meme.
Chce, abyste se šel podívat na Meme.
(ÚČNK – InterCorp, Cit. 29. 3. 2019. G. G. Márquez – *La hojarasca*, přel. Vladimír Medek.)

(83) ¡Soy una niña delicada, pesará demasiado el cántaro cuando me lo llenen de sangre y vaya a derramarlo a la tumba de mi padre!
Jsem jenom křehká dívka a bude a bude mi velmi těžká ta číše, až mi ji naplní krví a já ji půjdu vylít na otcův hrob.
(ÚČNK – InterCorp, Cit. 29. 3. 2019. Álvaro Cunqueiro – *Un hombre que se parecía a Orestes*, přel. Josef Suda.)

Příklad (84) je kombinací imperativu a plnovýznamového slovesa *ir*.

(84) Bueno, vayan a explicar la operación a los jefes de grupo.
Nuže dobrá, běžte vysvětlit manévr velitelům družstev.
(ÚČNK – InterCorp, Cit. 29. 3. 2019. Mario Vargas Llosa – *La ciudad y los perros*, přel. Miloš Veselý.)

4.6 Srovnání paradigmát *hable a vaya a hablar*

Za účelem srovnání obou paradigmát jsme se zaměřili na typy vedlejších vět, ve kterých se analyzovaná paradigmata objevují. U paradigmatu *vaya a hablar* jsme pracovali s našimi 69 vzorky z korpusu InterCorp, které jsme vyhodnotili jako případy s prospektivní orientací.

V 70 % případů se paradigma vyskytovalo ve vedlejších větách předmětných. Naše výsledky shrnuje následující tabulka.

Tabulka 5: Typy vedlejších vět, paradigma vaya a hablar, korpus InterCorp

VV předmětná	70 % (48)
VV účelová	13 % (9)
VV vztažná	10 % (7)
VV podmínková	4 % (3)
VV přípustková	1 % (1)
VV způsobová	1 % (1)

Na základě tabulky tedy vidíme, že zkoumané paradigma se vyskytuje především v předmětných vedlejších větách. Analyzovaných 48 vzorků, které jsme vyhodnotili jako VV předmětnou, jsme dále dělili podle modálního významu řídicích výrazů. Výsledky jsme zanesli do následující tabulky.

Tabulka 6: Dělení VV předmětných dle modálního významu řídicích výrazů, paradigma vaya a hablar, korpus InterCorp

MV potenciální (záporné konstrukce)	71 % (34)
MV hodnotící	29 % (14)

V případě (85) se jedná o řídicí výraz s modálním významem potenciálním a v případě (86) s modálním významem hodnotícím.

(85) Ella no piensa que vaya a ganar.

Nemyslí si, že vyhraje.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 1. 4. 2019. Javier Moro – *El sari rojo*, přel. Marie Jungmannová.)

(86) Laura, es un pecado, un pecado que se vayan a divorciar.

Lauro, je to hřích, že se dáváte rozvést.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 1. 4. 2019. Carlos Fuentes – *La muerte de Artemio Cruz*, přel. Helena Posseltová.)

Pro úplnost ještě uvedeme příklady ostatních analyzovaných vedlejších vět. V příkladu (87) se jedná o VV účelovou, ve větě (88) se paradigma vyskytuje v apodozi VV podmínkové, a v příkladu (89) se jedná o VV vztažnou.

(87) [...] explíqueles a las compañías, no sea que vayan a creer ingenuamente que se trata de un movimiento democrático [...].

[...] vysvětlíte odborářům, aby nebyli tak naivní a nevěřili, že jednáme s demokratickým hnutím [...].

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 1. 4. 2019. Carlos Fuentes – *La muerte de Artemio Cruz*, přel. Helena Posseltová.)

(88) Eso no quita para que si don Basilio me ofrece la conserjería le vaya a arrugar el morro.

Samozřejmě, že když mi don Basilio nabídne školnictví, nebudu se na něho mračit.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 1. 4. 2019. Miguel Delibes – *Diario de un cazador*, přel. Josef Forbelský.)

(89) [...] es que busco un lugar donde esté acostada bajo la tierra, sin riesgos de inundaciones y si es posible a la sombra de los árboles en verano, y donde no me vayan a sacar después de cierto tiempo para tirarme en la basura.

[...] hledám takové místo, kde bych ležela pod zemí, bez nebezpečí záplav, a v létě pokud možno ve stínu stromů, a kde by mě za nějaký čas zase nevykopali a nevyhodili na smetiště.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 1. 4. 2019. G. G. Márquez – *Doce cuentos peregrinos*, přel. Vladimír Medek.)

V případě paradigmatu *hable* jsme stejnou analýzu udělali na korpusu *CORPES XXI*⁹³, protože umožňuje vyhledávání slovesných forem. Na prvních 100 výskytu od různých autorů jsme pozorovali, v jakých typech vedlejších vět se paradigma vyskytuje. Následující tabulka zobrazuje získané výsledky.

Tabulka 7: Typy vedlejších vět, paradigma *hable*, korpus *CORPES XXI*

VV předmětná	42 % (42)
VV vztažná	26 % (26)
VV časová	13 % (13)
VV účelová	11 % (11)
VV přípustková	6 % (6)
VV způsobová	2 % (2)

Na základě tabulky je evidentní, že opět převažuje vedlejší věta předmětná, nicméně oproti paradigmatu *vaya a hablar* se paradigma *hable* velmi často vyskytuje i ve vedlejších

⁹³ RAE – *CORPES XXI*, Cit. 2. 4. 2019. Dostupné z: www.rae.es.

větech vztažných (u *vaya a hablar* jsme analyzovali 7 výskytů ve VV vztažné). Dále se oproti *vaya a hablar* zvýšila frekvence výskytu ve vedlejších větech časových.

Našich 42 vzorků analyzovaných ve VV předmětných jsme si rozdělili podle modálního významu řídicího výrazu a výsledky zanesli do tabulky.

*Tabulka 8: Dělení VV předmětných dle modálního významu řídicích výrazů, paradigma *hable*, korpus CORPES XXI*

MV volní	57 % (24)
MV hodnotící	29 % (12)
MV potenciální (záporné konstrukce)	14 % (6)

V příkladu (90) se jedná o řídicí výraz s modálním významem volním, v příkladu (91) s modálním významem hodnotícím a v příkladu (92) s modálním významem potenciálním.

(90) [...] y ordena que se organicen unos cincuenta o cuarenta hombres y que retiren a toda persona sospechosa [...].

(RAE – CORPES XXI, Cit. 2. 4. 2019. Yumila Marín González: «LA REBELIÓN DE SAN FELIPE. 1740-1741».)

(91) Es interesante que un libro de divulgación astronómica recalque que ni siquiera en nuestra vecindad todo está claro [...].

(RAE – CORPES XXI, Cit. 2. 4. 2019. Pedro Jorge Romero: «Los enigmas del Cosmos: Las grandes preguntas sin respuesta de la astronomía actual de Vicente Aupí». *pjorge.com.*)

(92) Yo no creo que el amor termine, siempre que termina es porque uno ha empezado a amar nuevamente.

(RAE – CORPES XXI, Cit. 2. 4. 2019. *Elmundo.es. Encuentro digital con Laura Esquivel.* www.elmundo.es: elmundo.es, 2001-10-04.)

Pro úplnost opět uvádíme příklady ostatních vedlejších vět. V příkladu (93) se jedná o VV vztažnou, v příkladu (94) o VV časovou, v příkladu (95) o VV účelovou.

(93) Te compraré lo que quieras.

(RAE – CORPES XXI, Cit. 2. 4. 2019. Roberto Bolaño: «Prefiguración de Lalo Cura». *Putas asesinas*. Barcelona: Anagrama, 2001.)

(94) Bueno, cuando lo veas mándame una foto.

(RAE – CORPES XXI, Cit. 2. 4. 2019. Alejandro López: *La asesina de Lady Di*. Buenos Aires: Adriana Hidalgo editora, 2001.)

(95) [...] o lo hizo adrede para que llegue la sangre al río.

(RAE – CORPES XXI, Cit. 2. 4. 2019. Paredes-Candia, Antonio: *El banquete, su historia y tradición en Bolivia*. La Paz: Ediciones Isla, 2001.).

Na základě obou analýz vidíme, že obě paradigmatata se nejčastěji vyskytují ve vedlejších větách předmětných. Nutno dodat, že v korpusu se jednalo o nejfrekventovanější typ vedlejších vět, tudíž VV předmětná dominuje i v naší analýze.

Paradigma *hable* se nicméně objevuje ve více typech vedlejších vět, což vede k závěru, že se jedná o neutrálnější paradigma, které se vyskytuje ve více kontextech než *vaya a hablar*. Paradigma *vaya a hablar* jsme neanalyzovali ani v jedné časové vedlejší větě.

Co se týče modálních významů řídicích výrazů, které uvozují VV předmětné, u paradigmatu *hable* převládá modální význam volní (57 %), zatímco u paradigmatu *vaya a hablar* dominuje modální význam potenciální (71 %) a modální význam volní jsme neanalyzovali ani v jednom z případů. Mohli bychom tudíž usoudit, že po řídicích výrazech s modálním významem volním následuje děj, u kterého mluvčí nezdůrazňuje následnost, protože tu již implikuje řídicí výraz. Z tohoto důvodu se po těchto řídicích výrazech vyskytuje paradigma *hable*, které zde vyjadřuje prospektivní orientaci děje, v těchto kontextech by bylo užití paradigmatu *vaya a hablar* redundantní. Naopak paradigma *vaya a hablar* se nejčastěji vyskytuje po výrazech s modálním významem potenciálním. Paradigma *hable* po těchto výrazech může vyjadřovat prospektivní i aktuální orientaci děje, v těchto kontextech jsme ho analyzovali ve 14 % případů. Po výrazech s modálním významem potenciálním tedy paradigma *vaya a hablar* zdůrazňuje následnost děje, paradigma *hable* zde nabývá ambivalentního významu.

4.7 Paradigma *hablare*

Pro úplnost je potřeba zmínit se i o *futuro simple de subjuntivo*. Podle RAE se liší od ostatních paradigmat subjunktivu tím, že se nevyskytuje v substantivních vedlejších větách. Naopak se vyskytuje v protazi vět podmínkových a přípustkových a ve větách vztažných.⁹⁴

Paradigma začalo ustupovat ve 14. století a postupně bylo nahrazeno *pretérito imperfecto de subjuntivo*, ale také *presente de indicativo*. Dále RAE tvrdí, že *hablare* vždy bylo velmi nestabilním paradigmatem ve španělském slovesném systému, protože si neustále

---

⁹⁴ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1812-1814.

konkurovalo s *presente de subjuntivo* a *pretérito imperfecto de subjuntivo*.⁹⁵ Alarcos Llorach uvádí, že *hablare* bylo nejprve nahrazeno *presente de subjuntivo*, ale některé kontexty tuto slovesnou formu neumožňují, proto je *hablare* například v podmínkových větách nahrazeno *presente de indicativo*.⁹⁶

V mluveném projevu se paradigma *hablare* takřka nepoužívá, Alarcos Llorach považuje *hablare* za archaickou formu psaného projevu.⁹⁷ Obecně se *hablare* vyskytuje v textech oficiálního charakteru, které zachovávají archaizující jazyk. RAE uvádí, že *hablare* se dnes vyskytuje především v právnických textech a v některých ustálených spojeních a příslovích.⁹⁸

Na korpusu CORPES XXI⁹⁹ jsme vyhledali všechny výskyty paradigmatu *hablare*, v prvních 100 výskytech od různých autorů jsme se zaměřili na kontext, ve kterém se dané paradigma vyskytuje (resp. typy vedlejších vět), a na typ textu. Vycházíme z předpokladu, že se *hablare* bude vyskytovat nejčastěji v podmínkových, přípustkových a vztažných větách v textech právního charakteru. Výsledky zobrazuje následující tabulky.

Tabulka 9: Typy vedlejších vět, paradigma *hablare*, korpus CORPES XXI

VV vztažná	37 % (37)
ustálená spojení	28 % (28)
VV podmínková	23 % (23)
VV přípustková	9 % (9)
VV časová	2 % (2)
VV účelová	1% (1)

Tabulka 10: Typy textů, paradigma *hablare*, korpus CORPES XXI

beletrie	40 % (40)
popularizační text	23 % (23)
právní text	21 % (21)
akademický text	16 % (16)

Paradigma *hablare* mělo největší zastoupení ve vztažných větách a druhé nejčastější zastoupení v podmínkových větách. Užití paradigmatu ve vedlejší větě přípustkové jsme

⁹⁵ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1812-1814.

⁹⁶ Cf. ALARCOS LLORACH, Emilio. *Gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, 1995, s. 160.

⁹⁷ Cf. Tamtéž.

⁹⁸ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1812-1814.

⁹⁹ RAE – CORPES XXI, Cit. 3. 4. 2019. Dostupné z: www.rae.es.

analizaroali pouze v 9 případech. Na základě první tabulky také vidíme, že ve 28 % případů se jednalo o ustálená spojení typu *sea lo que/la que/cual fuere, sea quien fuere, sea como fuere*, v jednom případě jsme analyzovali *fuera lo que fuere*.

Následující příklady demonstují VV vztážnou. Příklad (96) je z beletrie, (97) z právníckého textu.

(96) A los indios que fueren rebeldes, siendo amonestados y requeridos, los podían tomar como esclavos.

(RAE – CORPES XXI, Cit. 3. 4. 2019. Marrero, Marisol: *Las brujas modernas vuelan en la red*. Caracas: Fondo Editorial Tropykos, 2001.)

(97) El condenado a pena de prisión que estuviere cumpliendo la misma gozará de los derechos fundamentales del Capítulo que venimos contemplando.

(RAE – CORPES XXI, Cit. 3. 4. 2019. Martos Navarro, Fernando... [et al.]: *Grupo administrativo de instituciones sanitarias del Insalud. Temario*. Sevilla: MAD, 2001.).

V následujících příkladech je paradigma součástí VV podmínkové (98) a přípustkové (99). Příklad (100) reprezentuje ustálené spojení a příklad (101) VV časovou.

(98) [...] y si tuviere delitos, sería libre de toda culpa.

(RAE – CORPES XXI, Cit. 3. 4. 2019. Gómez Tovar, Iliana: «LA REBELIÓN DE ANDRESOTE 1730-1733». Pinto González, Teresa; Aguiar Fagundez, Mike [coords.]: *Rebeliones, alzamientos y movimientos preindependentistas en Venezuela*. Caracas: Ediciones de la Presidencia de la República, 2001.)

(99) La razón es simple: una Corte de Honor militar con prerrogativas para eso, aunque fuere de buena voluntad, violaría frontalmente los artículos 173 y 174 de la Constitución.

(«Corte de Deshonor». *Caretas*. Perú: rcp.net.pe/CARETAS, 2001-07-12.)

(100) Sea quien fuere la persona que llama, ha de ser la causante de sus recientes males.

(RAE – CORPES XXI, Cit. 3. 4. 2019. Heker, Liliana: «La crueldad de la vida». *La crueldad de la vida*. Buenos Aires: Alfaguara, 2001.)

(101) Cualquiera Estado miembro de la OEA, cuando solicitare la interpretación de leyes internas respecto de su incompatibilidad con instrumentos internacionales de protección a los derechos humanos.

(RAE – CORPES XXI, Cit. 3. 4. 2019. Olguín Martínez, Gabriela: *Derechos de los pueblos indígenas en el Sistema Interamericano*. San José de Costa Rica: Oficina Internacional del Trabajo, 2002.).

Co se týče typologie textů, drželi jsme se rozdělení, které nabízí korpus. Beletrie je vydělena zvlášť (*ficción*), ostatní texty (*no ficción*) jsou rozděleny podle tématu a typu textu. Trochu překvapivě má největší zastoupení beletrie (40 %) a nutno dodat, že zde se nejednalo pouze o výskyt ustálených obrátů. Beletrie zahrnovala jak podmínkové, tak přípustkové a vztažné věty. Do popularizačních textů jsou v korpusu řazeny novinové články a knihy pro širokou veřejnost (*divulgación*) a i zde jsme analyzovali 23 výskytů. Součástí akademických textů jsou odborné vědecké texty na různá témata, zde bylo paradigma analyzováno v 16 případech. Můžeme tedy konstatovat, že paradigma *hablare* se vyskytuje i v jiných než právnických textech.

4.8 Srovnání *hablare* s paradigmaty *hable* a *vaya a hablar*

Na základě naší analýzy můžeme potvrdit, že paradigma *hablare* se na rozdíl od přechozích dvou paradigmat nevyskytuje ve vedlejších větách substantivních. Paradigmata *hable* a *vaya a hablar* mají naopak největší zastoupení ve vedlejší větě předmětné, což ale může souviset s její vysokou frekvencí v jazyce.

Paradigma *hablare* se nejčastěji vyskytuje ve vztažných větách (37 %), zde má velké zastoupení i paradigma *hable* (26 %). Jak bylo řečeno výše, paradigma *hablare* si s paradigmatem *hable* neustále konkurovalo, vztažná věta tedy může být jedním z kontextů.

Co se týče zdůraznění následnosti, zde *hablare* paradigmatu *vaya a hablar* konkurovat nemůže, protože se nevyskytuje ve vedlejších větách substantivních, zde má tedy svou pozici *vaya a hablar*.

Na závěr této kapitoly o subjunktivu můžeme konstatovat, že *hable* je neutrálním paradigmatem subjunktivu, ve kterém splývá prospektivní a aktuální význam, jelikož je opozicí pro *presente a futuro simple* v indikativu. Nejméně podléhá kontextuálním restrikcím a má schopnost orientovat děje do budoucnosti i přítomnosti. Paradigma *vaya a hablar* může vyjadřovat pouze prospektivní význam, nedochází tedy k ambivalenci významů. Mluvčí tak může zdůraznit následnost daného děje nebo jeho průběh. Kontext paradigmatu *vaya a hablar* je omezenější, nejčastěji se vyskytuje ve vedlejších větách předmětných a to zejména po řídicích výrazech s modálním významem potenciálním. Paradigma *hablare* má ze všech tří paradigmat nejomezenější kontext, nevyskytuje se v substantivních vedlejších větách, kde tedy nekonkuruje předchozím dvěma paradigmátům. Dnes je *hablare* považováno za archaickou slovesnou formu, ale na základě naší analýzy je zřetelné, že se v psaném projevu vyskytuje a že se nemusí nutně jednat pouze o právníkové texty.

5. Periferní prostředky vyjadřování absolutní následnosti

V přechozích kapitolách jsme se věnovali centrálním prostředkům vyjadřování absolutní následnosti v indikativu i v subjunktivu. Nyní se zaměříme na periferní prostředky vyjadřování absolutní následnosti, konkrétně na paradigmatu *hablo* a *hablé*.

5.1 Paradigma *hablo*

Podle Sastre Ruano je paradigma *hablo* nejneutrálnější slovesnou formou, která by se dala označit za *architienpo del indicativo*. Paradigma může odkazovat k aktuálním, minulým i budoucím dějům.¹⁰⁰

RAE uvádí, že paradigma *hablo* nevyjadřuje pouze souběžnost s momentem promluvy. Tzv. *presente histórico* je zasazen do minulosti a vyjadřuje předčasnost vzhledem k momentu promluvy. Paradigma *hablo* může směřovat děj i na opačnou stranu časové osy, jedná se o *presente prospectivo* (nebo *presente pro futuro*) orientující děje jako následné po momentu promluvy. *Presente prospectivo* na rozdíl od *futuro simple* vyžaduje určité časové určení, aby bylo paradigma interpretováno jako prospektivní. Podle RAE se paradigma *hablo* v prospektivním významu používá nejčastěji při vyjádření určitého závazku, rozhodného tvrzení nebo při popisu již rozhodnutých jednání, o jejichž naplnění není pochyb. *Presente prospectivo* má stejně jako *futuro simple* schopnost vyjadřovat výhrůžku.¹⁰¹ Sastre Ruano tento prospektivní význam paradigmatu *hablo* nazývá *presente con valor de futuro* a uvádí, že v tomto významu paradigma přibližuje budoucí realitu k momentu promluvy. Používá se pro vyjádření tzv. *futuro inmediato*.¹⁰²

Podle S. F. Ramíreze má *presente prospectivo* často volitivní význam a nemusí nutně vyjadřovat bezprostřední následnost.¹⁰³ RAE uvádí *presente de mandato* (nebo *presente deóntico*) jako prostředek pro vyjádření příkazu, návrhu či žádosti. V tomto významu se nejčastěji užívá ve 2. osobě singuláru. Jako další případ prospektivního významu paradigmatu *hablo* RAE uvádí užití v protazi podmínkových vět, ve které se nepřipouští užití paradigmatu *hablaré*.¹⁰⁴

---

¹⁰⁰ Cf. SASTRE RUANO, María Ángeles. *El indicativo*. Salamanca: Colegio de España, 1995, s. 29.

¹⁰¹ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1719-1720.

¹⁰² Cf. SASTRE RUANO, María Ángeles. *El indicativo*. Salamanca: Colegio de España, 1995, s. 30.

¹⁰³ Cf. FERNÁNDEZ RAMÍREZ, Salvador a Ignacio BOSQUE. *Gramática española*. Vol. 4, El verbo y la oración. 2.a ed. Madrid: Arco/Libros, 1986, s. 223.

¹⁰⁴ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1720-1721.

V následujících příkladech (102), (103) a (104) má paradigma *hablo* prospektivní význam, který vymezuje časové určení. Ve všech případech paradigma vyjadřuje blízkou budoucnost.

(102) Mañana mismo voy a Valencia, a la gala de Miss España en Játiva. Espero verte.
(RAE – CORPES XXI, Cit. 8. 4. 2019. *Elmundo.es. Encuentro digital con Chayanne*. www.elmundo.es: elmundo.es, 2001-02-23.)

(103) Hoy te lo preparo, mañana te lo haces tú.
(RAE – CORPES XXI, Cit. 8. 4. 2019. Homero Aridjis - *La zona del silencio*.)

(104) Entonces nos vemos el lunes.
(RAE – CORPES XXI, Cit. 8. 4. 2019. Ricardo Chávez - *El final de las nubes*.)

V případě (105) a (106) se jedná o tzv. *presente de mandato*. Tvar slovesa je ve 2. osobě singuláru.

(105) Pagas la cuenta y te largas. Que vengan los de seguridad.
(RAE – CORPES XXI, Cit. 8. 4. 2019. Homero Aridjis – *La zona del silencio*.)

(106) Se la pasas a él personalmente, o me la traes de vuelta –enfaticó con el tono autoritario que le era característico.
(RAE – CORPES XXI, Cit. 8. 4. 2019. Jorge Biggs – *En torno a la casa de Madame Lorraine*.)

Příklad (107) demonstruje prospektivní užití paradigmatu *hablo* v protazi podmínkové věty. Na příkladech (108) a (109) vidíme, co prospektivnímu paradigmatu *hablo* v protazi podmínkové věty odpovídá v češtině: přítomný tvar dokonavého slovesa *najít* v příkladu (108) a analytické futurum u nedokonavého slovesa *chtít* v příkladu (109). Prostředkům pro vyjádření následnosti v češtině se budeme detailněji věnovat v kapitole 7.

(107) Si hablas con él, puedes decirle que esté tranquilo [...].
(RAE – CORPES XXI, Cit. 8. 4. 2019. Fernan Espinosa – *Mi vida por un libro*.)

(108) Ha confiado a sus consejeros que si encuentra la Santa Sábana redoblará su poder y extenderá su supremacía de rey cristiano por todos los confines.
Svěřil se svým rádcům, že pokud Svaté plátno najde, posílí to jeho moc a rozšíří jeho svrchovanost křesťanského krále po celém světě.
(ÚČNK – InterCorp, Cit. 14. 4. 2019. Julia Navarro – *La Hermandad de la Sábana Santa*, přel. Vladimír Medek.)

(109) Ellas serán nuestras chiñuras y, si quieren, les cambiaremos a los niños por caballos.

Ženy budou naše chiňury, a když huinkové budou chtít, vyměníme jejich děti za koně.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 14. 4. 2019. Isabel Allende – *Inés del alma mía*, přel. Monika Baďurová.).

5.1.1 Časové hledisko a míra jistoty

Na základě teoretického popisu vycházíme z hypotézy, že paradigma *hablo* ve svém prospektivním významu bude nejčastěji vyjadřovat bezprostřední následnost, nicméně podle S. F. Ramíreze tomu nemusí tak být vždy. V podkapitole 4.3.3 o alternaci paradigmat *hablaré* a *voy a hablar* jsme analyzovali distribuci paradigmat z časového hlediska. Vytvořili jsme si škálu časových určení a zkoumali jsme rozložení jednotlivých paradigmat na časové ose. Do této analýzy jsme rovnou zahrnuli paradigma *hablo*, výskyt tohoto paradigmatu napříč časovou škálou zobrazuje následující tabulka.

Tabulka 11: Výskyt paradigmatu *hablo* po jednotlivých časových určeních

	<i>hablo</i>
<i>mañana</i>	60 % (30)
<i>la próxima semana</i>	18 % (9)
<i>dentro de un mes</i>	32 % (16)
<i>el año que viene</i>	26 % (13)
<i>dentro de x años</i>	16 % (8)
<i>en el futuro</i>	10 % (5)
<i>algún día</i>	2 % (1)

Z tabulky jasně vyplývá, že paradigma *hablo* je nejčastějším prostředkem pro vyjádření bezprostřední následnosti – u časového určení *mañana* paradigma jasně dominovalo nad perifrází (10 %) a *futuro simple* (30 %).

(110) Yo te la regalo. Mañana te la compro.

(RAE – CORPES XXI, Cit. 20. 3. 2019. Dino Armas - *¿Y si te canto canciones de amor?*.)

(111) Nos vemos mañana en el mitin.

(RAE – CORPES, Cit. 20. 3. 2019. Róger Mendieta Alfaro – *La casa de la yegua y otros relatos*.).

Nicméně i u časového určení, které vyjadřuje vzdálenější budoucnost, paradigma *hablo* konkurovalo paradigmatu *hablaré*: po časovém určení *dentro de un mes* se *hablo* vyskytovalo

ve 32 % případů (paradigma *hablaré* v 58 % a perifráze v 10 % případů), po časovém určení *el año que viene se hablo* vyskytovalo ve 26 % případů (paradigma *hablaré* v 68 % a perifráze v 6 % případů).

(112) Tengo un examen dentro de un mes.

(RAE – CORPES XXI, Cit. 20. 3. 2019. José Sanchis Sinisterra – *Sangre lunar*.)

(113) El año que viene pido una beca y me voy a estudiar fuera, tengo muchas ganas de vivir por mi cuenta [...].

(RAE – CORPES XXI, Cit. 20. 3. 2019. María Tena – *Tenemos que vernos*.)

Na základě uvedených příkladů soudíme, že pro užití paradigmatu *hablo* není rozhodující hledisko časového vymezení, nýbrž jistota mluvčího vzhledem k naplnění daného děje nebo přechozí rozhodnutí o vykonání děje.

5.1.2 Postoj mluvčího a komunikační situace

Jak jsme zmínili výše, RAE tvrdí, že se paradigma používá nejčastěji pro vyjádření závazku, rozhodného tvrzení, již rozhodnutého jednání, návrhu, příkazu či žádosti.

Stejně jako v podkapitole 4.3.3.2 se zaměříme na paradigma *hablo* z hlediska koncepce Matteho Bona. Podle autora je nejčastější užití paradigmatu v prospektivním významu v situaci, kdy mluvčí přijímá určitý návrh nebo reaguje na žádost. Toto tvrzení je podpořeno tím, že paradigma *hablo* podává informace o ději jako data a mluvčí tak děje prezentuje jako jisté a rozhodnuté. Reakce vyjádřená skrze *futuro simple* nebo perifrázi je v takových situacích vyhodnocena spíše jako prosté oznámení nebo oddálení daného děje. Jako příklad uvádí Matte Bon následující situaci:

Mamá, ¿me compras un helado?

Bueno, ahora te lo compro.

Futuro simple nebo perifráze by v takovém kontextu implikovaly jiný význam než přijetí žádosti, pravděpodobně právě oddálení daného děje.¹⁰⁵

Matte Bon dále uvádí, že použití paradigmatu *hablo* pro vyjádření následnosti nezávisí tolik na tom, zda se jedná o děj orientovaný do budoucnosti, nýbrž na konkrétních prezentovaných datech.¹⁰⁶ Toto tvrzení potvrzuje náš závěr u případové studie z časového hlediska. Rozhodující je podávaná informace a vztah mluvčího k jejímu naplnění. Proto se paradigma *hablo* používá nejčastěji pro vyjádření pevně daných plánů a rozhodnutí.

¹⁰⁵ Cf. MATTE BON, Francisco. Maneras de hablar del futuro en español. Entre gramática y pragmática. Futuro, ir a + infinitivo y presente de indicativo: análisis, usos y valor profundo. In *RedELE* 6, 2006.

¹⁰⁶ Cf. Tamtéž.

Jako ilustraci uvedeme příklad (112) z předchozí podkapitoly: *Tengo un examen dentro de un mes*. Na základě tvrzení Matteho Bona zde paradigma *hablo* v prospektivním významu nezávisí na časovém určení *dentro de un mes*, které vyjadřuje již vzdálenější budoucnost. Stěžejní je zde charakter podávané informace, mluvčí danou informaci *tengo un examen* předkládá jako pevně danou, prospektivní orientace je až druhotná. Mohli bychom si i představit, co takové reakci předcházelo. Mohlo se jednat o určitý návrh ze strany adresáta, který mluvčí svou odpovědí odmítá.

5.1.3 Srovnání paradigmatu *hablo* s paradigmaty *hablaré* a *voy a hablar*

Na základě námi vytvořené škály časových určení jsme došli k závěru, že paradigma *hablo* se nejčastěji vyskytuje po časovém určení *mañana*. Vyjadřuje zde blízkou/bezprostřední následnost. Paradigma se nicméně pohybuje napříč celou škálou časových určení, kde dokonce převládá nad perifrází a konkuruje *futuro simple*. Zatímco užití perifráze klesá s časovými určeními pro vzdálenou budoucnost, výsledky u paradigmatu *hablo* jsou nesourodé vzhledem k umístění na časové ose. To nás vedlo k závěru, že u paradigmatu *hablo* se nelze primárně opírat o časové hledisko. Náš závěr potvrdil i Matte Bon, tedy že na rozdíl od paradigmat *hablaré* a *voy a hablar*, která se tradičně staví do opozice (vzdálená – blízká, nejistá – jistá budoucnost), závisí užití paradigmatu *hablo* v prospektivním významu spíše na charakteru předkládané informace.

V podkapitole 4.3.3.2 jsme porovnávali paradigmata *hablaré* a *voy a hablar* z hlediska koncepce Matteho Bona. *Futuro simple* zde figurovalo jako neutrální paradigma pro vyjádření absolutní následnosti, skrze které mluvčí nevyjadřuje explicitně svou účast na ději, a děj tak prezentuje jako přirozený vývoj určité situace. Naopak u perifráze na sebe mluvčí bere závazek, děj není prezentován jako spontánní a základní charakteristikou takového děje je intencionalita ze strany mluvčího. Hlavní odlišnost paradigmatu *hablo* od ostatních dvou paradigmat je podle Matteho Bona charakter předkládaného děje, který mluvčí prezentuje jako konkrétní data. Jedná se o paradigma, které podává informace s největší mírou jistoty, což je dáno právě charakterem dané informace (děje založené na přechozím rozhodnutí, přijetí návrhu či žádosti).

5.2 Paradigma *hablé*

Pro úplnost uvádíme paradigma *hablé*, u kterého RAE zmiňuje tzv. *interpretación anticipativa*. Jedná se o užití paradigmatu v situaci, kdy anticipujeme nějaký děj, který se ještě nestal, ale bezprostředně tomu tak bude. Jedná se spíše o vyjádření hovorového charakteru.

Jako příklad RAE uvádí větu: *¡Ya está, nos fuimos!*¹⁰⁷ Mluvčí zde vyjadřuje, že odchází, ale ještě neodešel. Předjímá tak děj, který teprve nastane.

---

¹⁰⁷ Cf. RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009, s. 1738.

6. Vyjadřování relativní následnosti ve španělštině

Jak již bylo řečeno v podkapitole 2.1, ve které jsme se zabývali klasifikací slovesných časů, relativní časy se vztahují k momentu promluvy nepřímou a zároveň se vztahují k jinému bodu na časové ose. RAE mezi tzv. relativní časy řadí všechny časy kromě *presente*, *pretérito perfecto simple*, *pretérito perfecto compuesto* a *futuro simple*. V podkapitole 3.1 jsme si definovali relativní následnost jako situaci, kdy se následný děj přímo vztahuje k jinému ději na časové ose a nepřímou k momentu promluvy. V rámci této kapitoly budeme zkoumat následující prostředky pro vyjádření relativní následnosti: *hablaría*, *iba a hablar*, *hablara*, *fuera a hablar* a *hablaba*. V pojetí autorů *Mluvnice současné španělštiny* se tedy pohybujeme v temporální rovině neaktuální, která má svůj referenční bod zakotvený v minulosti (viz pozn. 10). Pro autory jsou východiskem termíny, které do interpretace slovesného času zavedl Nelson Cartagena (popis jeho pojetí předkládáme na s. 12 této práce).

6.1 Paradigma *hablaría*

V podkapitole o paradigmatu *hablaré* bylo řečeno, že Alarcos Llorach¹⁰⁸ řadí paradigmata *hablaré* a *hablaría* mezi tzv. potenciální slovesný způsob (*el condicionado*). *Hablaría* tak vyjadřuje potenciální následné děje vzhledem k referenčnímu bodu na časové ose.

Zavadil a Čermák uvádí, že paradigma *hablaría* má temporální význam (TV) metapräteritní, jedná se tedy o děj, který následuje po jiném ději v minulosti.¹⁰⁹

G. Rojo a A. Veiga řadí paradigma spolu s paradigmatem *hablaba* mezi tzv. *realizaciones básicas bivectoriales* pro jejich dvojí orientaci vzhledem k momentu promluvy a vzhledem k referenčnímu bodu. Tyto formy vyjadřují relativní časový vztah především v situaci, kdy závisí na slovese hlavní věty, které je v préteritu. Mohou nicméně vyjadřovat tento vztah i bez závislosti na slovesu hlavní věty: *Habían cerrado la campaña el día anterior, descansaban aquel día y votarían al siguiente*.¹¹⁰ Jedná se tedy o tři nezávislé děje, které se vztahují k referenčnímu bodu zakotvenému v minulosti. Děje jsou tak posunuty do relativní časové roviny. Paradigma *hablaría* vyjadřuje následný děj vzhledem k jinému ději v minulosti.

---

¹⁰⁸ Viz poznámka 47.

¹⁰⁹ Cf. ZAVADIL, Bohumil a Petr ČERMÁK. *Mluvnice současné španělštiny: lingvisticky interpretační přístup*. Praha: Karolinum, 2010, s. 290.

¹¹⁰ Cf. ROJO, Guillermo a Alexandre VEIGA. El tiempo verbal. Los tiempos simples. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 2905-2906.

G. Rojo a A. Veiga poté transformují tuto větu do roviny absolutní, děje se tak vztahují k momentu promluvy: *Cerarron la campaña ayer, descansan hoy y votarán mañana.*¹¹¹

V absolutní časové rovině tedy paradigmatu *hablaría* odpovídá paradigma *hablaré*. Jak tvrdí Gili Gaya, stejně jako paradigma *hablaré* v přítomnosti má i paradigma *hablaría* schopnost vyjadřovat probabilitu v minulosti.¹¹²

V příkladu (114) paradigma *hablaría* vyjadřuje následnost v minulosti, vztahuje se k minulému ději vyjádřenému skrze *pretérito indefinido*. V češtině se objevuje přítomní tvar dokonavého slovesa. V příkladu (115) se *hablaría* vztahuje k minulému ději vyjádřenému skrze *pretérito imperfecto*. V češtině je protějškem budoucí tvar slovesa *být*. Na příkladu (116) demonstrujeme, že *hablaría* může vyjadřovat relativní následnost bez přímé závislosti na slovesu hlavní věty. V češtině je následnost vyjádřené analytickým futurem.

(114) Los separaron sus caras vacuamente ávidas, falsamente interesadas en la pintura que olvidarían una hora después entre spaghetti y vino de los Castelli Romani. Oddělily je jejich prázdňě nadšené obličej, falešně zaujaté uměním, na které za hodinu zapomenou u špaget a vína z Castelli Romani. (ÚČNK – InterCorp, Cit. 14. 4. 2019. Julio Cortázar – *Alguien que anda por ahí*, přel. Mariana Housková.)

(115) Pensaba que leyendo a Marta te convertirías en Marta. Myslela jsem si, že když si budeš číst o Martě, budeš nakonec jako ona. (ÚČNK – InterCorp, Cit. 14. 4. 2019. Maruja Torres – *Mientras vivimos*, přel. Radovan Beneš.)

(116) Todo me había venido al encuentro, y yo no era responsable de una exagerada valoración de mis capacidades. El Curador, en fin de cuentas, nada desembolsaría [...]. Všechno mi samo přišlo v ústrety a nebyl jsem zodpovědný za přehnané zhodnocení svých schopností. Kurátora to koneckonců nic stát nebude [...]. (ÚČNK – InterCorp, Cit. 14. 4. 2019. Alejo Carpentier – *Los pasos perdidos*, přel. Eduard Hodoušek.)

---

¹¹¹ Cf. ROJO, Guillermo a Alexandre VEIGA. El tiempo verbal. Los tiempos simples. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 2907.

¹¹² Cf. GILI GAYA, Samuel. *Curso superior de sintaxis española*. 15 ed. Barcelona: Bibliograf, 1983, s. 168.

6.2 Paradigma *iba a hablar*

Podle Nelsona Cartageny se sloveso *ir* vyskytuje nejčastěji v *presente* a v *pretérito imperfecto de indicativo*. V těchto slovesných časech má perifráze čistě temporální význam. *Iba a hablar* vyjadřuje následnost vzhledem k referenčnímu bodu v minulosti, jejím protějškem v absolutní časové rovině je *voy a hablar*.¹¹³ Shodně se o perifrázi vyjadřuje i Gili Gaya a dodává, že sloveso *ir* v imperativu nebo *futuro simple* ztrácí svou funkci pomocného slovesa a jedná se zde o duplikaci prospektivního významu. S perfektními časy perifráze také ztrácí svůj prospektivní význam¹¹⁴.

Zavadil a Čermák vymezují u paradigmatu *iba a hablar* temporální význam postkopréteritní, který vyjadřuje bezprostřední následnost po určitém bodu v minulosti, který je současný s určitým dějem v minulosti. Paradigma má pro svou prospektivní povahu tendenci k funkčnímu splynutí s paradigmatem *hablaría* v tom smyslu, že se jeho pole působnosti rozšiřuje i na vyjádření vzdálenější budoucnosti.¹¹⁵

V příkladu (117) perifráze přímo závisí na slovesu hlavní věty v *pretérito imperfecto* a vyjadřuje následnost vzhledem k tomuto ději v minulosti. Věta (118) demonstruje situaci, kdy perifráze nezávisí na řídicím slovesu. V češtině je v obou případech protějškem přítomného tvaru dokonavého slovesa.

(117) Sabía que algo así iba a pasar desde que Gonzalo se fue de la casa.

Od chvíle, kdy Gonzalo odešel z domova, jsem věděla, že něco takového se stane.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 14. 4. 2019. Carlos Fuentes – *La muerte de Artemio Cruz*, přel. Helena Posseltová.)

(118) Así que, aunque hablase horas y horas, allí nadie iba a entender nunca una maldita palabra.

Takže i kdyby mluvil kolik hodin, nikdo z nich nepochopí ani jediné slovo.

(ÚČNK - InterCorp, Cit. 14. 4. 2019. Arturo Pérez-Reverte – *La piel del tambor*, přel. Vladimír Medek.)

---

¹¹³ Cf. CARTAGENA, Nelson. Los tiempos compuestos. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 2966-2968.

¹¹⁴ Cf. GILI GAYA, Samuel. *Curso superior de sintaxis española*. 15 ed. Barcelona: Biblograf, 1983, s. 108.

¹¹⁵ Cf. ZAVADIL, Bohumil a Petr ČERMÁK. *Mluvnice současné španělštiny: lingvisticky interpretační přístup*. Praha: Karolinum, 2010, s. 288.

V případě (119) se nejedná o perifrázi, sloveso *ir* zde vystupuje ve funkci plnovýznamového slovesa. Věta (120) demonstruje rétorický obrat (srov. s příkladem (11) *¡Qué me voy a olvidar!*).

(119) El inspector preguntaba esto porque si Juan Darién estaba viendo efectivamente lo que él hacía en la selva cuando era animal salvaje e iba a beber después de haber comido [...].

Inspektor se na to ptal záměrně, protože vidí-li Juan Darién skutečně to, co dělal v džungli, když býval divokým zvířetem a šel se po jídle napít [...].

(ÚČNK - InterCorp, Cit. 14. 4. 2019. Horacio Quiroga – *Cuentos*, přel. Jiří Rausch.)

(120) ¡Quién iba a suponer que a aquel hombrón lo habían de dominar una tierna criatura! Kdo by byl tužil, že takového chlapa jako hora ovládne drobné dítě.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 14. 4. 2019. José Camilo Cela – *La familia de Pascual Duarte*, přel. Jarmila Kvapilová.)

V následujícím vzorku (121) perifráze vyjadřuje vzdálenou budoucnost. Chtěli bychom tak demonstrovat funkční překryv s paradigmatem *hablaría*, na který poukazují Zavadil a Čermák.

(121) [...] porque sabía que alguna vez iba a necesitarlo para complacer a la mujer más hermosa de aquellas islas.

[...] protože jsem věděl, že to budu jednou potřebovat, abych mohl potěšit nejkrásnější ženu z těchto ostrovů.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 14. 4. 2019. G. G. Márquez – *El general en su laberinto*, přel. Zdeněk Kalkus.)

6.3 Paradigma *hablara*

Hablara může vyjadřovat souběžnost, následnost a zároveň může zastupovat préteritum.¹¹⁶ Nicméně pokud paradigma *hablara* chápeme jako prostředek vyjadřování relativních časových vztahů, který je protějškem paradigmatu *hable* v absolutní časové rovině (zároveň i paradigmatu *hablare*), vyjadřuje pouze vztah následnosti a souběžnosti.

---

¹¹⁶ Cf. ROJO, Guillermo a Alexandre VEIGA. El tiempo verbal. Los tiempos simples. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 2911.

Zavadil a Čermák uvádí, že paradigma *hablara* má temporální význam kopréteritní vzhledem k paradigmatu *hablaba* (vyjadřuje souběžnost) a metapréteritní vzhledem k paradigmatu *hablaria* (vyjadřuje následnost po jiném ději v préteritu).¹¹⁷

Ve vzorku (122) a (123) má paradigma *hablara* prospektivní význam. Ve větě (122) je význam následnosti dán prospektivní orientací slovesa vůle *ordenar*.

(122) Para evitar que tuviera la peregrina idea de rebelarse o escapar, el padre ordenó que le afeitaran la cabeza.

Aby zamezil jejím případným nápadům vzdorovat nebo utéct, přikázal otec, aby jí oholili hlavu.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 14. 4. 2019. Isabel Allende – *Hija de la fortuna*, přel. Monika Baďurová.)

(123) Cuando ya llevaban hablando una hora y media Pelletier le dijo que colgara [...].

Když už protelefonovali hodinu a půl, řekl mu Pelletier, aby zavěsil [...].

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 14. 4. 2019. Roberto Bolaño – *2666*, přel. Anežka Charvátová.)

6.4 Paradigma *fuera a hablar*

Paradigmatu *fuera a hablar* odpovídá v absolutní časové rovině paradigma *vaya a hablar*. Zavadil a Čermák u paradigmatu *fuera a hablar* uvádějí temporální význam postkopréteritní (jako u *iba a hablar*), tedy význam, který vyjadřuje bezprostřední následnost po určitém bodu v minulosti, který je současný s určitým dějem v minulosti. Zároveň vyjadřuje i temporální význam postmetapréteritní, který se od přechozího liší tím, že bod v minulosti není zároveň souběžný, nýbrž následný po určitém ději v minulosti.¹¹⁸

Následující příklad (124) demonstruje postkopréteritní temporální funkci paradigmatu *fuera a hablar*. Perifráze zde vyjadřuje následnost vzhledem k ději v *préterito imperfecto*. Ve vzorku (125) se nejedná o perifrázi, sloveso *ir* je zde ve funkci plnovýznamového slovesa.

(124) Le daba vergüenza que esos ingratos fueran a advertir la magnitud de su humillación.

Bylo mu stydno, kdyby na něm měli ti nevděčníci poznat, jak velice ho to zkrušilo.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 14. 4. 2019. Mario Vargas Llosa – *La tía Julia y el escribidor*, přel. Libuše Prokopová.)

¹¹⁷ Cf. ZAVADIL, Bohumil a Petr ČERMÁK. *Mluvnice současné španělštiny: lingvisticky interpretační přístup*. Praha: Karolinum, 2010, s. 286-291.

¹¹⁸ Cf. Tamtéž, s. 288-292.

- (125) Sólo servía para que los hombres fueran a emborracharse a la taberna de San Lucas [...].
Posloužilo to pouze tomu, že muži se chodili opíjet do hospody v San Lucasu [...].
(ÚČNK – InterCorp, Cit. 14. 4. 2019. Isabel Allende – *Casa de los espíritus*, přel. Hana Posseltová-Ledererová.).

6.5 Paradigma *hablaba*

V podkapitole 7.1 již bylo řečeno, že G. Rojo a A. Veiga řadí paradigma *hablaba* (spolu s paradigmatem *hablaría*) mezi tzv. *realizaciones básicas bivectoriales* pro jejich dvojí orientaci k momentu promluvy a k referenčnímu bodu v minulosti. Paradigma vyjadřuje především souběžnost v minulosti. Tak jako může v určitých kontextech a za určitých podmínek paradigma *hablo* vyjadřovat následnost namísto paradigmatu *hablaré*, paralelně toto funguje i v relativní následnosti mezi *hablaba* a *hablaría*.¹¹⁹

Zavadil a Čermák u paradigmatu *hablaba* vymezují pouze temporální význam kopréteritní (vyjadřuje souběžnost v minulosti).¹²⁰ My zde paradigma *hablaba* chápeme jako protějšek paradigmatu *hablo* s prospektivní orientací. I zde je tedy nutno podotknout, že pro prospektivní interpretaci paradigmatu *hablaba* musí být slovesná forma uvedena nějakým časovým určením, který děj orientuje do budoucnosti.

V následujících příkladech (126) a (127) má paradigma *hablaba* prospektivní význam. V prvním případě je pro prospektivní interpretaci nezbytné časové určení *al día siguiente*, ve druhém případě je prospektivní orientace děje dána podstatou slovesa *prometer*.

- (126) Le dije que al día siguiente me iba de viaje (me dio vergüenza decirle que iba a Cancún) y que no regresaba hasta al cabo de dos semanas.
(RAE – CORPES XXI, Cit. 14. 4. 2019. Javier Cercas – *Soldados de Salamina*.)
- (127) [...] me prometió que él resolvía el asunto.
(RAE – CORPES XXI, Cit. 14. 4. 2019. Sergio Álvarez – *35 muertos*.)

---

¹¹⁹ Cf. ROJO, Guillermo a Alexandre VEIGA. El tiempo verbal. Los tiempos simples. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000, s. 2905-2909.

¹²⁰ Cf. ZAVADIL, Bohumil a Petr ČERMÁK. *Mluvnice současné španělštiny: lingvisticky interpretační přístup*. Praha: Karolinum, 2010, s. 286.

6.6 Shrnutí

Jak jsme ukázali v této kapitole, všechny prostředky pro vyjadřování absolutní následnosti mají ve španělštině svůj relativní protějšek. Výjimkou je paradigma *hablé*, které jsme zmínili pouze pro úplnost, a jedná se spíše o marginální prostředek vyjadřování následnosti. Španělština tak oproti češtině disponuje další sadou slovesných forem pro vyjádření relativní následnosti. Následující tabulka shrnuje korespondence mezi jednotlivými paradigmaty, které vyjadřují následnost v rámci absolutní a relativní časové roviny.

Tabulka 12: Korespondence paradigmat

	absolutní následnost	relativní následnost
indikativ	<i>hablaré</i>	<i>hablaría</i>
	<i>voy a hablar</i>	<i>iba a hablar</i>
	<i>hablo</i>	<i>hablaba</i>
subjunktiv	<i>hable / hablare</i>	<i>hablara</i>
	<i>vaya a hablar</i>	<i>fuera a hablar</i>

7. Srovnání s češtinou

Čeština disponuje pouze třemi slovesnými časy: préteritum (minulý čas), přezens (přítomný čas) a futurum (budoucí čas) a nemá další sadu slovesných časů, které by vyjadřovaly relativnost děje. Časy jsou si vzájemně relativní z obecné podstaty chápání časové roviny (minulost – přítomnost – budoucnost).¹²¹ V češtině může mít jedna jazyková forma více funkcí, futurum se tedy používá pro vyjádření absolutní i relativní následnosti.

Vladimír Šmilauer vymezuje prvotné a druhotné časové stupně. Prvotné stupně definuje jako přítomnost, minulost a budoucnost. Budoucí děje časově následují po momentu promluvy a mluvčí si je pouze mentálně představuje. Druhotné stupně Šmilauer definuje jako děje současné, předčasné a následné vzhledem k určitému hlavnímu ději.¹²² V pojetí RAE, o které se v průběhu práce opíráme, prvotné časové stupně odpovídají absolutním časům a druhotné časové stupně relativní časům. O relativních časech Bečka tvrdí, že „nevyjadřují faktický čas (tj. skutečnou časovou platnost sdělované skutečnosti), nýbrž časový poměr, a to vzhledem k výrazu navozujícímu“.¹²³

Ondřej Bláha ve své monografii o budoucím čase v češtině uvádí, že budoucnost tvoří tzv. neempirickou oblast časové osy, zatímco minulost a přítomnost zařazuje do tzv. empirické oblasti. Budoucnost pouze tušíme, jedná se o děje hypotetické, u kterých se liší míra pravděpodobnosti vzhledem k jejich uskutečnění. A právě hypotetická podstata těchto dějů vede k tomu, že futurální formy nabývají různých modálních významů, jako je například probabilita. Budoucí čas je zároveň vývojově nejmladší.¹²⁴

7.1 Morfologické vyjádření budoucnosti v češtině

Jak se shodují Bláha¹²⁵ i Svěrák¹²⁶, v češtině se budoucí čas morfologicky vyjadřuje dvojnásobem: nedokonavé budoucí děje se v češtině vyjadřují analytickým (opisným) futurem typu *budu dělat* (příklad 128), dokonavé budoucí děje se vyjadřují přítomnými tvary dokonavých sloves typu *napíšeš* (příklad 129). Autoři dále uvádějí, že u některých nedokonavých

---

¹²¹ Cf. BEČKA, Josef V. O relativních a subjektivních časech v češtině. *Naše řeč*. 1975, 58(4), s. 186-195.

¹²² Cf. ŠMILAUER, Vladimír. Slovesný čas. *Naše řeč*. 1943, 27(8), s. 169-179.

¹²³ BEČKA, Josef V. O relativních a subjektivních časech v češtině. *Naše řeč*. 1975, 58(4), s. 186-195.

¹²⁴ Cf. BLÁHA, Ondřej. *Vyjádřování budoucnosti v současné češtině: (se zřetelem k ostatním slovanským jazykům)*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 19-35.

¹²⁵ Cf. BLÁHA, Ondřej. *Vyjádřování budoucnosti v současné češtině: (se zřetelem k ostatním slovanským jazykům)*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 35.

¹²⁶ Cf. SVĚRÁK, František. K vyjádřování budoucího děje v češtině. *Naše řeč*. 41(9-10), s. 256-259.

sloves pohybu se budoucí děj vyjadřuje přítomným tvarem ve spojení s předponou *po-* (*pojedu, popluji* atd.).

(128) Budu čekat na chodbě.

No, me quedaré en la puerta.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 10. 4. 2019. Ernest Hemingway – Sbohem armádo, do španělštiny přel. Joaquín Horta, do češtiny přel. Vladimír Stuchl.)

(129) Zítř tu na tebe počkám ve stejnou hodinu, ne aby ses na mě vykašlala, ale nikomu ani muk.

Mañana te espero a la misma hora, no se te ocurra dejarme plantado, y no digas ni una sola palabra de esto a nadie.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 10. 4. 2019. Isabel Allende – *Paula*, do češtiny přel. Anežka Charvátová.)

Je tedy zřejmé, že v češtině nám do problematiky vyjadřování následnosti vstupuje úplně odlišný faktor, se kterým se španělština vypořádávat nemusí, a to opozice vidu dokonavého a nedokonavého. Tvary futura závisí na tom, zda je sloveso dokonavé či nedokonavé, a výše zmínění autoři uvádí, že systém postihují samozřejmě i četné nepravidelnosti.

7.2 Imperfektivní prézens

Jako nejčastější prostředek pro vyjadřování vysoké míry jistoty budoucího děje Bláha uvádí opis skrze imperfektivní prézens (*Zítřa jedu do Prahy*). Sama přítomnost v sobě nese určitou míru jistoty, mluvčí tedy užitím prézentu zvyšuje míru jistoty i u budoucího děje. V anticipujícím prézentu se nejčastěji objevují slovesa pohybu (*jít, jet* atd.), slovesa *mít* nebo *dělat* a další.¹²⁷

Vedle futura tedy čeština disponuje prostředkem pro vyjádření jisté budoucnosti, který lze přirovnat ke španělskému prézentu s prospektivním významem. V obou jazycích tato slovesná forma vyjadřuje jistou a blízkou budoucnost: srov. (102) *Mañana mismo voy a Valencia [...]* s Bláhovým příkladem *Zítřa jedu do Prahy*. Dle našeho soudu se prézens pro vyjádření následnosti využívá ve španělštině mnohem častěji než v češtině. Španělské *mañana nos vemos* můžeme do češtiny převést jako *zítra se vidíme*, ale mnohem přirozenější je *uvidíme se zítra*, kde nám do hry vstupuje vid.

Stejnou situaci jsme viděli i v příkladu (129), ve španělštině je v daném kontextu použit prézens pro vyjádření jisté budoucnosti, v češtině je použita dokonavá forma slovesa v prézentu

---

¹²⁷ Cf. BLÁHA, Ondřej. *Vyjádřování budoucnosti v současné češtině: (se zřetelem k ostatním slovanským jazykům)*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 140-142.

počkám. Imperfektivní přezens (*zítra*) *tě tu čekám* by byl pravděpodobně méně přirozený. Pro ilustraci této vazby uvádíme ještě vlastní příklad imperfektivního přezentu (130), ve španělštině je zde děj vyjádřen také přezentem s prospektivní orientací.

(130) A zítra mám navíc narozeniny.

Y mañana, además es mi cumpleaños.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 10. 4. 2019. J. R. R. Tolkien – *Pán prstenů*, do španělštiny přel. Matilde Holde a Luis Doménech, do češtiny přel. Stanislava Pošustová.).

Na korpusu SYN2015¹²⁸ jsme provedli analýzu prostředků vyjadřování následnosti v češtině. Zaměřujeme se na výše zmíněné dva typy morfologického vyjádření a na imperfektivní přezens, stranou necháváme tvary budoucího času slovesa *být* a konstrukce s modálními slovesy. Zajímá nás především frekvence výskytu imperfektivního přezentu, jelikož se jedná o slovesnou formu, kterou lze porovnat s prospektivním přezentem ve španělštině. Vycházíme z předpokladu, že ve španělštině se přezens s tímto významem vyskytuje s větší frekvencí než v češtině.

Korpus SYN2015 jsme si omežili na beletrii a na české originály. Pro případovou studii jsme si vytvořili škálu časových určení, která je přibližně analogická ke škále v předchozí analýze věnované španělským paradigmátům *hablaré*, *voy a hablar* a *hablo* (viz podkapitola 4.3.3.1). Využili jsme funkci náhodného promíchání vzorků a analyzovali relevantní případy, ve kterých slovesná forma vyjadřovala následnost. U časových vymezení *zítra* a *příští týden/za týden* jsme analyzovali vždy prvních 70 výskytů. Po časovém určení *příští měsíc/za měsíc* jsme analyzovali pouze 37 relevantních případů, u časového vymezení *příští rok/za rok* pouze 38 relevantních vzorků. Výsledky studie jsme zanesli do následující tabulky.

Tabulka 13: Prostředky vyjadřování následnosti v češtině a jejich frekvence, korpus SYN2015

	prezntní tvar dokonavého slovesa	analytické futurum	imperfektivní přezens
zítra	53 % (37)	14 % (10)	33 % (23)
příští týden/za týden	54 % (38)	14 % (10)	32 % (22)
příští měsíc/za měsíc	59 % (22)	14 % (5)	27 % (10)
příští rok/za rok	69 % (26)	18 % (7)	13 % (5)

¹²⁸ ÚČNK – SYN2015, Cit. 17. – 18. 4. 2019. Dostupné z: <http://www.kontext.korpus.cz>.

Na základě tabulky vidíme, že nejčastějším prostředkem vyjadřování následnosti v češtině je přítomný tvar dokonavého slovesa, poté následuje imperfektivní přezens. Nejmenší zastoupení v naší analýze mělo analytické futurum. Všechny prostředky se (podobně jako v analýze španělských paradigmat) vyskytovaly ve spojení se všemi časovými určeními. Následující vzorek (131) je příkladem přítomného tvaru dokonavého slovesa, vzorek (132) analytického futura.

(131) Předseda za ním zítra přijde, promluví s ním, zeptá se, co a jak [...]
(ÚČNK – SYN2015, Cit. 17. 4. 2019. Stanislav Beran – *Žena lamželezo a polykač ohně.*)

(132) Za týden budeš mít vlastní vůz a frak, jen nesmíš být sentimentální.
(ÚČNK – SYN2015, Cit. 17. 4. 2019. Pavel Hejcman – *Let osamělého ptáka.*)

Pro naše účely si nyní oba typy morfologického vyjádření spojíme do jedné skupiny a porovnáme je s imperfektivním přezentem.

Tabulka 14: Morfologické vyjádření budoucnosti vs. imperfektivní přezens

	morfologické vyjádření	imperfektivní přezens
zítra	67 %	33 %
příští týden/za týden	68 %	32 %
příští měsíc/za měsíc	73 %	27 %
příští rok/za rok	87 %	13 %

Nyní je rozdíl zjevnější, morfologické vyjádření budoucnosti v češtině převažuje. Pro srovnání se španělským *hablo* vkládáme procentuální zastoupení paradigmatu u analogických časových určení ve španělštině (kompletní data viz analýza v podkapitole 4.3.3.1).

	<i>hablo</i>
<i>mañana</i>	60 %
<i>la próxima semana</i>	18 %
<i>dentro de un mes</i>	32 %
<i>el año que viene</i>	26 %

Je evidentní, že paradigma *hablo* ve spojení s časovým určením *mañana* jasně převažuje nad zbylými paradigmaty. Je to ovšem jediné časové určení, u kterého paradigma *hablo*

dominuje. V češtině se imperfektivní přezens svou frekvencí nikdy nedostává nad morfologické vyjádření budoucnosti a nejčastěji vyjadřuje blízkou budoucnost.

Případová studie částečně povrdila náš výchozí předpoklad, že se *presente prospectivo* ve španělštině používá pro vyjádření blízké budoucnosti (*mañana / zítra*) častěji než imperfektivní přezens v češtině. Nicméně analýza dále ukázala, že s výjimkou *mañana* jsou výsledky takřka srovnatelné. Můžeme tedy potvrdit, že v obou jazycích jsou paradigmata *hablo / mluvím* prostředky pro vyjádření blízké a jisté budoucnosti, které můžeme chápat jako funkční protějšky. Na následujících příkladech chceme demonstrovat, že v obou jazycích se tato slovesná forma používá i v obdobných typech výpovědí. Vracíme se k tomu, co již bylo řečeno v kapitole 5.1 o paradigmatu *hablo*: u přítentu s prospektivní orientací je stežejně především předkládaná informace a míra jistoty mluvčího vzhledem k jejímu naplnění.

(133) Příští týden jedu s Gábinou k moři.

(ÚČNK – SYN2015, Cit. 17. 4. 2019. Otto Huřt'ák – *Z popela*.)

Srov. (102) Mañana mismo voy a Valencia, a la gala de Miss España en Játiva.

(134) Vstávám zejtra v půl pátý, mám v dílně ranní.

(ÚČNK – SYN2015, Cit. 17. 4. 2019. Jiří Hájíček – *Rybí krev*.)

Srov. Son casi las once y yo mañana me levanto a las siete.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 17. 4. 2019. Lucía Etxebarria – *Amor, curiosidad, prozac y dudas*.)

(135) Jdu se raději učit, za týden dělám druhou státnici.

(ÚČNK – SYN2015, Cit. 17. 4. 2019. Ludvík Vaculík – *Rušný dům*.)

Srov. (112) Tengo un examen dentro de un mes.

(136) Příští týden pořádá Kovoslužba večírek.

(ÚČNK – SYN2015, Cit. 17. 4. 2019. Vladimír Boudník – *Z literární pozůstalosti*.)

Srov. Dentro de un mes celebramos el Desfile de la Fiesta Nacional [...].

(RAE – CORPES XXI, Cit. 20. 3. 2019. Juan Mayorga – *Teatro para minutos: 28 piezas breves*.)

Pokud srovnáme jednotlivé situace, dojdeme k závěru, že v obou jazycích se přezens s prospektivní orientací používá především pro vyjádření jistého budoucího děje, k jehož naplnění se mluvčí dříve rozhodl nebo jeho naplnění příkládá zvýšenou míru jistoty.

7.3 Opisná konstrukce *jít + infinitiv*

Dalším prostředkem pro vyjádření jisté blízké budoucnosti v češtině je opisná konstrukce *jít + infinitiv*, která se nápadně podobá zkoumané španělské perifrázi *ir a + infinitiv*.

Podle Bláhy tato konstrukce naznačuje, že děj je ve svém počátku, nebo se jej mluvčí právě chystá vykonat. Sloveso *jít* zde ztrácí svůj původní význam pohybu v prostoru.¹²⁹

V češtině i ve španělštině tato vazba převažuje v mluveném projevu, nicméně v češtině se tato opisná vazba používá pouze pro jistou a časově velmi blízkou budoucnost a implikuje vždy počínající fázi děje. Ve španělštině se jedná o vysoce gramatikalizovanou konstrukci, která se blíží slovesnému času (v některých gramatikách je uvedena jako *futuro perifrástico*), a umožňuje užití v mnohem větší škále kontextů. Rozhodně se tedy tyto konstrukce nedají považovat za protějšky. V příkladu (137) je protějškem české konstrukce *jít + infinitiv* španělské sloveso *jít* v jeho původním významu pohybu ve spojení s infinitivem.

(137) Tak já si ji jdu sundat, vykročil syn.

Pues, voy a sacármela... –Se dio la vuelta.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 10. 4. 2019. Bohumil Hrabal – *Pábitelé*, přel. Núria Mirabet.).

7.4 Anticipující préteritum

V češtině (podobně jako ve španělštině) existuje i anticipující préteritum. Podle Bláhy se vždy pojí pouze s dokonavými slovesy a vyjadřuje nevyhnutelnou budoucnost (*Jestliže teď spadnou akcie, prodělali jsme čtyřicet tisíc*). Pro chápání préterita v jeho anticipující funkci je důležité kontextuální časové vymezení (často například následuje po větě s konkrétním časovým určením).¹³⁰

7.5 Kondicionál

Kondicionál je jedním ze tří slovesných způsobů v češtině (vedle indikativu a imperativu). Autoři mluvnice jej uvádí jako prostředek pro vyjádření hypotetičnosti děje.¹³¹

---

¹²⁹ Cf. BLÁHA, Ondřej. *Vyjádřování budoucnosti v současné češtině: (se zřetelem k ostatním slovanským jazykům)*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 147.

¹³⁰ Cf. Tamtéž, s. 144-146.

¹³¹ Srov. KOMÁREK, Miroslav, Jan KOŘENSKÝ, Jan PETR a Jarmila VESELKOVÁ. *Mluvnice češtiny*. 2, Tvarosloví. Praha: Academia, 1986, s. 166. Dále také KARLÍK, Petr, Marek NEKULA, Zdenka RUSÍNOVÁ a Miroslav GREPL. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 320. František Štícha mluví v souvislosti s kondicionálem o podmíněnosti děje, srov. ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013, s. 435.

V českých gramatikách se tedy kondicionál tradičně neuvádí jako prostředek vyjadřování následnosti, nýbrž hypotetičnosti.

Český kondicionál zde zmiňujeme v souvislosti s vedlejšími větami předmětnými, které jsou uvozeny konstrukcemi s modálním významem volním. V těchto případech je španělský subjunktiv v češtině zastoupen právě kondicionálem. Jak jsme již uvedli v podkapitole 4.6, ve které jsme srovnávali paradigmatu *hable* a *vaya a hablar*, řídicí výrazy s modálním významem volním implikují prospektivní orientaci děje. Kondicionál zde tedy zmiňujeme jako český protějšek k prospektivnímu *hable*.

V absolutní časové rovině je protějškem českého kondicionálu prospektivní *hable* (138). V relativní rovině je španělským protějškem paradigma *hablara*, viz příklad (122) naší práce nebo předkládaný příklad (139).

(138) Yo quiero que me presentes a tu tío.

Chtěla bych, abys mě s ním seznámila.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 22. 4. 2019. Carmen Laforet – *Nada*, přel. Blanka Stárková.)

(139) Al otro día mi madre me mandó que fuera con ella a lo de Luchessi.

Následujícího dne mi matka přikázala, abych s ní šel k panu Luchessimu.

(ÚČNK – InterCorp, Cit. 22. 4. 2019. Jorge Luis Borges – *El informe de Brodi*, přel. Josef Forbelský.)

Otázka toho, zda má český kondicionál nějaké subjunktivní funkce, již přesahuje hranice naší práce, proto se jí podrobněji nevěnujeme.¹³²

7.6 Shrnutí

Ve srovnání se španělštinou má čeština méně bohatý systém slovesných časů a velkou úlohu zde má naopak vid. Napříč celou prací jsme ukázali, že španělština disponuje sadou slovesných forem pro vyjádření absolutní následnosti a další sadou pro vyjádření relativní následnosti. Čeština, která pracuje pouze se třemi slovesnými časy a ve které neexistuje subjunktiv, morfologicky formuje tvary budoucího času dvěma způsoby, které jsou založeny na opozici dokonavý/nedokonavý budoucí děj. Ve vedlejších větách předmětných vyjadřujících vůli (a tím i prospektivní orientaci děje) je protějškem španělského paradigmatu *hable* (potažmo *hablara*) s prospektivní orientací český kondicionál. Na základě naší případové studie jsme

---

¹³² K této problematice viz Petr Karlík:

https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/101799/A_Linguistica_30-1982-1_15.pdf?sequence=1.

došli k závěru, že v češtině se následnost vyjadřuje především skrze přítomný tvar dokonavého slovesa a že imperfektivní přezens lze považovat za protějšek španělského paradigmatu *hablo* s prospektivní orientací.

8. Závěry

V rámci práce jsme zkoumali různá paradigmata indikativu i subjunktivu, která vyjadřují prospektivní orientaci děje. Naším hlavním cílem bylo prozkoumat kontexty, ve kterých se paradigmata vyskytují, porovnat je mezi sebou a analyzovat jejich možnou alternaci. Nyní se na základě výsledků našich případových studií, nashromážděných informací ze sekundární literatury a dílčích závěrů realizovaných v průběhu práce pokusíme o vyvození obecnějších závěrů.

8.1 Prostředky vyjadřování absolutní následnosti v indikativu

V prvé řadě jsme se věnovali srovnání centrálních prostředků pro vyjadřování absolutní následnosti, tedy paradigmátům *hablaré* a *voy a hablar*. Došli jsme k závěru, že paradigmata umožňují vzájemnou alternaci beze změny významu, pokud jsou použity v čistě prospektivní funkci. Tuto alternaci zároveň podporuje přítomnost časového určení ve větě. Paradigmata neumožňují vzájemnou alternaci, pokud nabývají jiných významů než časových. Jedná se například o paradigma *hablaré* ve funkci probabilitivu v přítomnosti, užití paradigmát v ustálených spojeních nebo možnost výskytu perifráze v protazi podmínkových vět, kde je užití paradigmatu *hablaré* vyloučeno.

Vzájemnou alternaci paradigmát jsme nejprve zkoumali z tradičního časového hlediska, které definuje *futuro simple* jako prostředek pro vyjádření vzdálené a nejisté budoucnosti, a perifrázi jako prostředek pro vyjádření blízké a jisté budoucnosti. Výsledky případové studie realizované na textech psaného projevu tuto hypotézu nepotvrdily. Dospěli jsme k závěru, že *futuro simple* je neutrálním prostředkem, který v psaném projevu převažuje. Může vyjadřovat nejen vzdálenou budoucnost, ale i bezprostřední následnost. Perifráze preferuje kontexty, ve kterých vyjadřuje bezprostřední a blízkou budoucnost, ale vyskytuje se i jako prostředek pro vyjádření budoucnosti vzdálené. Výsledky analýzy realizované na základě mluvené části korpusu pak jen potvrdily předpoklad, že perifráze je častějším prostředkem vyjadřování následnosti v mluveném projevu. Nicméně ani tato analýza nepotvrdila výchozí hypotézu, obě paradigmata se pohybovala napříč celou škálou časových určení, perifráze v mluveném projevu dokonce častěji vstupovala i do kontextů, ve kterých vyjadřovala vzdálenou budoucnost. Můžeme tedy konstatovat, že pro distribuci paradigmát není stěžejní vzdálenost děje od momentu promluvy. Rozhodujícím faktorem ovšem může být typ projevu.

Poté jsme obě paradigmata analyzovali na základě koncepce Matteho Bona, pro kterého je výchozím bodem vždy kontext. Matte Bon explicitně popírá dichotomii *futuro simple* – nejistota, perifráze – jistota a přichází s myšlenkou, že perifráze v sobě zahrnuje intencionalitu

ze strany mluvčího, zatímco *futuro simple* je spíše neutrální vyjádření, ve kterém mluvčí explicitně nevyjadřuje svou účast na ději. V menší případové studii, ve které jsme zkoumali alternaci paradigmat po konstrukcích vyjadřujících jistotu a garanci, jsme vycházeli z hypotézy, že perifráze bude po těchto konstrukcích převažovat, protože je tradičně chápána jako prostředek pro vyjádření vyšší míry jistoty. Analýza nám tuto hypotézu nicméně nepotvrdila. V rámci kvalitativní studie konkrétních příkladů, ve které jsme se dále pokoušeli o aplikaci teorie Matteho Bona na získaný jazykový materiál, jsme došli k závěru, že do volby jednotlivých paradigmat vstupuje řada subjektivních faktorů, které do výpovědi mluvčího projektuje, a že je takřka nemožné z tohoto hlediska jednotlivá užití jasným způsobem kategorizovat.

Jako další prostředek pro vyjádření absolutní následnosti v indikativu jsme zkoumali paradigma *hablo*. Stejně jako u předchozích paradigmat jsme nejprve vycházeli z hypotézy, že tzv. *presente prospectivo* vyjadřuje bezprostřední následnost. Naše analýza tuto hypotézu částečně potvrdila. Prokázala, že paradigma je ve srovnání s předchozími paradigmaty nejčastějším prostředkem pro vyjádření bezprostřední následnosti. Dále nicméně analýza ukázala, že paradigma může vyjadřovat i vzdálenou budoucnost. Po kvalitativní analýze konkrétních případů jsme došli k závěru, že u paradigmatu *hablo* je rozhodující spíše jistota mluvčího, kterou projevuje vzhledem k naplnění budoucího děje, než samotná vzdálenost budoucího děje od času promluvy. Toto tvrzení nám následně potvrdilo i pojetí Matteho Bona, podle nějž užití *hablo* v prospektivním významu závisí spíše na způsobu podávání dané informace (mluvčí prezentuje informace o ději jako data) a míře jistoty mluvčího.

Na základě všech informací a případových studií bychom se spíše přikláněli k interpretaci Matteho Bona. Rozhodujícím faktorem při distribuci jednotlivých paradigmat není vzdálenost od momentu promluvy, ale spíše subjektivní postoj, který mluvčí do výpovědi projektuje. Zároveň bychom ale jako další faktor doplnili i typ diskurzu. Paradigma *hablo* vyjadřuje nejvyšší míru jistoty a používá se především v konkrétních komunikačních situacích: vyjádření rozhodného tvrzení nebo reakce na žádost či návrh. Perifráze v sobě nese vyšší míru intencionality ze strany mluvčího a používá se častěji v mluveném projevu, paradigma *hablaré* je neutrálním prostředkem vyjádření absolutní následnosti, který převažuje v psaném projevu.

8.2 Prostředky vyjadřování absolutní následnosti v subjunktivu

Na poli subjunktivu jsme se věnovali srovnání paradigmat *hable*, *vaya a hablar* a *hablare*. V případové studii jsme analyzovali distribuci paradigmat v různých typech vedlejších vět. Došli jsme k závěru, že *hable* je nejneutrálnější z paradigmat, vyskytuje se

v nejvíce typech vedlejších vět. Jelikož je paradigma *hable* protějškem pro *presente* a *futuro simple* v indikativu, je komplikované rozlišovat jeho dva významy: aktuální a prospektivní. Ve větách předmětných se nejčastěji vyskytuje po výrazech s modálním významem volným, které svou podstatou orientují děj do budoucnosti. Po těchto výrazech se naopak nevyskytuje *vaya a hablar*, protože zde by bylo zdůraznění následnosti redundantní. U paradigmatu *vaya a hablar* naopak dominují výrazy s modálním významem potenciálním. Paradigma má pouze prospektivní význam a má schopnost zdůrazňovat následnost děje. Tuto schopnost má i paradigma *hablare*, ale ve většině případů paradigmatu *vaya a hablar* nekonkuruje, protože jak potvrdila naše analýza, ve vedlejších větách předmětných se *hablare* nevyskytuje. Zároveň naše případová studie nepotvrdila hypotézu, že se paradigma *hablare* vyskytuje zejména v právnických textech. Překvapivě mělo paradigma velké zastoupení v textech beletristických.

8.3 Prostředky vyjadřování relativní následnosti

Kapitola o relativní následnosti již pouze ukázala, jak bohaté spektrum slovesných forem pro vyjádření následnosti španělština má. Zde jsme jednotlivá paradigmata popsali, ukázali, kterým paradigmátům vyjadřujícím absolutní následnost odpovídají, a klasifikovali je na základě temporálních významů, které vymezují autoři *Mluvnice současné španělštiny*.

8.4 Srovnání s češtinou

V češtině je rozhodujícím faktorem, který určuje tvar slovesné formy vyjadřující budoucí děj, vid. Na základě vidu tak vyjadřujeme následnost přítomným tvarem dokonavých sloves nebo analytickým futurem u sloves nedokonavých. V češtině je dalším prostředkem pro vyjádření následnosti imperfektivní prézens, který je charakteristický vysokou mírou jistoty vzhledem k budoucímu ději a který můžeme přirovnat ke španělskému *presente prospectivo*. Ačkoli je imperfektivní prézens omezen pouze na nedokonavá slovesa, jeho frekvenci výskytu lze srovnávat s frekvencí španělského paradigmatu *hablo* (s výjimkou časového určení *mañana*, u kterého *hablo* dominuje). Opisná konstrukce *jít + infinitiv* se v češtině používá pouze pro vyjádření bezprostřední následnosti, zatímco španělská perifráze *voy a hablar* má mnohem širší repertoár užití.

8.5 Závěrem k tématu následnosti ve španělštině

Obecně je zřejmé, že většina prací, které se věnují tématu následnosti ve španělštině, se pokouší o postihnutí rozdílů mezi paradigmaty *hablaré*, *voy a hablar* a *hablo*. Na základě rozpracování tématu v naší práci vidíme, že téma následnosti ve španělštině je mnohem obsírnější. Zasahuje nejen do subjunktivu, ale i do relativní časové sféry.

Práce na tématu následnosti ukázala, že se jedná o široké téma, které si vyžaduje co možná nejsystematičtější uchopení. Z tohoto důvodu jsme se rozhodli postupovat po jednotlivých paradigmatech. V průběhu práce jsme se v rámci menších případových studií pokoušeli poukázat na různé kontexty užití paradigmat vyjadřujících následnost, což nám umožnilo otestovat v různorodém typu studií využitelnost jedno- i vícejazyčných korpusů, které nám byly dostatečným zdrojem jazykového materiálu.

V průběhu práce jsme realizovali dvě větší případové studie, které jen poukázaly na to, že jednotlivá paradigmata lze na korpusu srovnávat a že za pomoci autentického jazykového materiálu lze vyvodit určité závěry ohledně povahy zkoumaných paradigmat a jejich distribuce. Analýza, ve které jsme porovnávali paradigmata v indikativu ve spojení s konkrétními časovými určeními, ukázala, že perifráze a paradigma *hablo* sice preferují určité časové vymezení a *futuro simple* je spíše neutrálním prostředkem, ale zároveň se s jedním konkrétním časovým určením mohou pojit všechna paradigmata a alternovat tak v rámci celé časové škály. To nás vedlo k závěru, že vzdálenost děje od momentu promluvy není stěžejním faktorem.

Případová studie, kterou jsme realizovali s paradigmaty v subjunktivu, se týkala zkoumání restrikcí v rámci různých typů vedlejších vět (u VV předmětných se jednalo i o typ řídicího výrazu). Zde se nám minimálně podařilo vymezit kontexty, ve kterých daná paradigmata vzájemně nealternují.

Úplně jiný pohled na dané téma přináší Matte Bon. Zde se jedná o zkoumání jednotlivých výpovědí na základě komunikačních situací a pragmatických záměrů mluvčího. Zkoumat následnost z tohoto hlediska předpokládá znalost analyzovaného jazyka na výborné úrovni, nejlépe na úrovni rodilého mluvčího, protože jen tak lze odstínit i drobné významové nuance. My jsme se pokusili o vhled do teorie Matteho Bona zejména proto, abychom ukázali, jakou další cestou se studium tématu následnosti ubírá a jaké jsou další možnosti při studiu tohoto tématu.

Naše práce ukázala, že následnost ve španělštině není jednoduchým tématem a že jej nelze studovat pouze z jediného hlediska. Je evidentní, že nemůžeme brát v potaz pouze vzdálenost děje od momentu promluvy, ale i pragmatický rozměr výpovědi, typ textu nebo projevu, popřípadě míru jistoty mluvčího. Je tedy potřebné zohledňovat řadu faktorů, které jsou vzájemně inherentně propojené.

Resumé v českém jazyce

Vyjadřování následnosti ve španělštině prostřednictvím indikativu a subjunktivu

Cílem této diplomové práce bylo prozkoumat prostředky vyjadřování následnosti ve španělštině v indikativu a v subjunktivu. Zabývali jsme se studiem kontextů, ve kterých se jednotlivá paradigmata vyskytují, a zaměřovali jsme se na možnosti jejich vzájemné alternace. V průběhu práce jsme se opírali o informace shromážděné na základě sekundární literatury a o výsledky případových studií realizovaných na jazykových korpusech.

První kapitola čtenáře stručně seznamuje s tématem práce a s jazykovými korpusy, s nimiž budeme pracovat. Druhá kapitola je úvodem do problematiky slovesných časů. Zde se seznamujeme s různými pojetími a klasifikacemi slovesných časů. Třetí kapitola vymezuje pojem následnost v obecném slova smyslu. Následující čtyři kapitoly tvoří jádro práce.

Velká část práce je věnována absolutní následnosti. Ve čtvrté a páté kapitole se postupně věnujeme centrálním a periferním prostředkům vyjadřování absolutní následnosti ve španělštině. V první řadě srovnáváme centrální paradigmata vyjadřující absolutní následnost v indikativu (paradigmata *hablaré* a *voy a hablar*), které později doplňujeme o srovnání s periferním prostředkem vyjadřování absolutní následnosti, paradigmatem *hablo*. Tato paradigmata nejprve srovnáváme na základě časového hlediska, vytváříme si škálu časových určení a pozorujeme pohyb jednotlivých paradigmat v rámci této škály. Poté přistupujeme k paradigmátům na základě koncepce Matteho Bona, který zohledňuje kontext a postoj mluvčího. Postupně docházíme k závěru, že je velmi složité klasifikovat jednotlivá užití a že neplatí tradiční dichotomie *futuro simple* – vzdálená budoucnost, *perifrásis* – blízká budoucnost. Domníváme se tedy, že vzdálenost od momentu promluvy není stěžejním faktorem distribuce těchto paradigmat. U paradigmat v subjunktivu studujeme jejich distribuci v různých typech vedlejších vět a pozorujeme kontextuální restriktce v jejich užití. Na základě korpusové analýzy zjišťujeme, že je možné vymezit určité kontexty výskytu jednotlivých paradigmat.

V šesté kapitole se věnujeme prostředkům vyjadřování relativní následnosti ve španělštině. Jednotlivá paradigmata popisujeme na základě teorie autorů *Mluvnice současné španělštiny* a ukazujeme, kterým paradigmátům vyjadřujícím absolutní následnost odpovídají.

V sedmé kapitole popisujeme prostředky vyjadřování následnosti v češtině, které srovnáváme se španělským systémem. Pro případovou studii si opět vytváříme škálu časových určení a pozorujeme frekvenci jednotlivých prostředků. Na základě analýzy dokládáme, že u češtiny je rozhodujícím faktorem vid, který určuje dva typy morfologického vyjádření

budoucnosti. Imperfektivní prézens, jako prostředek pro vyjádření blízké a jisté budoucnosti, lze považovat za protějšek španělského *presente prospectivo*.

Poslední kapitola práce shrnuje závěry, ke kterým jsme v rámci jednotlivých kapitol dospěli.

Resumen en español

Expresión de la posterioridad en español a través del indicativo y subjuntivo

El presente trabajo se dedica a los recursos verbales que expresan la posterioridad en español. Al principio, escogimos los paradigmas tanto en el modo indicativo como el subjuntivo que servían de base para nuestro análisis. Dividimos los paradigmas en dos grupos: los paradigmas que expresan la posterioridad absoluta (*hablaré, voy a hablar, hablo, hable, vaya a hablar y hablé*) y sus respectivos paradigmas en la posterioridad relativa. A partir de la bibliografía relacionada con el tema y con la ayuda de los corpus, intentamos delimitar los contextos donde se hallan los paradigmas en cuestión y analizar la posible alternancia entre ellos.

El primer capítulo presenta el tema de la tesina y los corpus que hemos utilizado a lo largo del trabajo. El segundo y el tercer capítulo forman la introducción teórica a la problemática, informan sobre los tiempos verbales y la posterioridad en general.

Con el capítulo cuatro empieza la parte central del trabajo. Aquí nos dedicamos a los recursos centrales que expresan la posterioridad absoluta en el modo indicativo y el subjuntivo. Empezamos con los paradigmas centrales en el modo indicativo (en concreto, los paradigmas *hablaré* y *voy a hablar*) que después, en el capítulo cinco, comparamos con el paradigma periférico *hablo*. Primero, estudiamos los paradigmas desde el punto de vista temporal. Creamos una escala de los adverbios de tiempo (*ahora – mañana – la próxima semana – dentro de un mes – el año que viene – dentro de x años – en el futuro – algún día*) y observamos la frecuencia de los paradigmas. Nuestro análisis ha revelado que la dicotomía *hablaré – posterioridad lejana* y *voy a hablar – posterioridad cercana* no es del todo válida. Aunque la perífrasis y también el paradigma *hablo* prefieren expresar la posterioridad cercana, pueden expresar asimismo la posterioridad lejana. El paradigma *hablaré* es un recurso neutro para expresar la posterioridad en los textos escritos. Teniendo en cuenta este factor, realizamos el mismo análisis (aquí ya no incluimos el paradigma *hablo*) en la parte oral del corpus. Según este análisis, podemos confirmar que la perífrasis se utiliza con más frecuencia en la lengua hablada.

Segundo, estudiamos los paradigmas desde el punto de vista de la concepción de Matte Bon cuyo punto de partida es siempre el contexto y la postura del hablante acerca del hecho. Intentando analizar ciertos casos concretos del corpus a base de este concepto, hemos observado que en la interpretación entran muchos factores subjetivos que el hablante proyecta en el enunciado.

Todas las informaciones de la bibliografía y los resultados de los análisis en el corpus nos han llevado a la conclusión de que, hablando de la distribución de los tres paradigmas en cuestión, el factor crucial no es el intervalo temporal sino la postura del hablante y el tipo de discurso.

En el capítulo cuatro seguimos con los paradigmas en el modo subjuntivo, en concreto con *hable* y *vaya a hablar*, que después comparamos con el paradigma *hablare*. En el análisis estudiamos la distribución de los paradigmas en los diferentes tipos de oraciones subordinadas. El análisis ha confirmado que el paradigma *hablare* no se halla en las oraciones subordinadas sustantivas, mientras que los paradigmas *hable* y *vaya a hablar* se encuentran en estas oraciones con la mayor frecuencia. A base de nuestro análisis hemos llegado a la conclusión de que el paradigma *hable* es el más neutro y que el paradigma *vaya a hablar* no se utiliza después de las construcciones que expresan el significado modal volitivo.

Como ya hemos mencionado, en el capítulo cinco describimos el paradigma *hablo* y lo comparamos con los paradigmas *hablaré* y *voy a hablar*. De forma marginal, presentamos el paradigma *hablé* y su interpretación anticipativa.

En el capítulo seis mencionamos los paradigmas que expresan la posterioridad relativa y demostramos a qué paradigmas de la posterioridad absoluta corresponden.

El capítulo siete se dedica a la comparación de los recursos españoles con el sistema checo. Describimos los recursos que posee el checo para expresar la posterioridad y comparamos el llamado *presente imperfectivo* con el *presente prospectivo* en español. Basándonos en el análisis, podemos constatar que el *presente imperfectivo* tiene una función parecida a la del *presente prospectivo* en español. Sin embargo, en checo hay que tener en cuenta también el aspecto que influye en las diferentes formas verbales que expresan la posterioridad.

El capítulo ocho resume otra vez todos los resultados que hemos obtenido a lo largo del trabajo.

Bibliografie

- ALARCOS LLORACH, Emilio. *Gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, 1995. Colección Nebrija y Bello.
- BEČKA, Josef V. O relativních a subjektivních časech v češtině. *Naše řeč*. 1975, 58(4), s. 186-195.
- BERSCHIN, Helmut. Futuro analítico y futuro sintético en el español peninsular y americano. In *Revista de Filología Románica* 4, 1986, s. 301-308.
- BLÁHA, Ondřej. *Vyjadřování budoucnosti v současné češtině: (se zřetelem k ostatním slovanským jazykům)*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008.
- BRAVO MARTÍN, Ana. Ir a+infinitivo: aspectos léxico-semánticos en la alternancia con el futuro simple. In *Interlingüística* 9, 1998, s. 61-66.
- BRAVO MARTÍN, Ana. *La perífrasis "ir a + infinitivo" en el sistema temporal y aspectual del español*. Madrid, 2008. Tesis doctoral. Universidad Complutense de Madrid. Facultad de Filología. Departamento de Lengua Española y Teoría de la literatura y Literatura Comparada.
- BRAVO, Ana María. "Ir a + infinitivo" y los tiempos compuestos: semejanzas y diferencias. La prospectividad y el paradigma temporal y aspectual del español. In CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *Tiempos compuestos y formas verbales complejas*. Madrid: Iberoamericana Editorial Vervuert, 2008, s. 287-316.
- CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. El tiempo verbal y la sintaxis oracional. La consecutio temporum. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000.
- CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *La concordancia de tiempos en las gramáticas del español*. Madrid: Arco Libros, 2000.
- CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *Tiempos compuestos y formas verbales complejas*. Madrid: Iberoamericana, 2008.
- CARTAGENA, Nelson. Acerca de las categorías de tiempo y aspecto en el sistema verbal del español. In *Revista española de lingüística* 8, 1978, s. 374-408.

- CARTAGENA, Nelson. La inestabilidad del paradigma verbal de futuro, ¿hispanoamericanismo, hispanismo, romanismo o universal lingüístico? In *Boletín de Filología* 35, 1995-1996, s. 79-100.
- CARTAGENA, Nelson. Los tiempos compuestos. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000.
- COMRIE, Bernard. *Tense*. Repr. Cambridge: Cambridge University Press, 1985. Cambridge textbooks in linguistics.
- COSERIU, Eugenio. *Sincronía, diacronía e historia: el problema del cambio lingüístico*. 3. ed. Madrid: Gredos, 1988.
- Český národní korpus – InterCorp [online]. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha. Dostupné z: <https://kontext.korpus.cz> [cit. 2019-03-13 – 2019-04-22]
- Český národní korpus – SYN2015 [online]. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha. Dostupné z: <https://kontext.korpus.cz> [cit. 2019-04-17 – 2019-04-18]
- FENTE GÓMEZ, Rafael. *Perífrasis verbales*. Madrid: Edi-6, 1989.
- FERNÁNDEZ RAMÍREZ, Salvador a Ignacio BOSQUE. *Gramática española*. Vol. 4, El verbo y la oración. 2.a ed. Madrid: Arco/Libros, 1986.
- GILI GAYA, Samuel. *Curso superior de sintaxis española*. 15 ed. Barcelona: Biblograf, 1983.
- GÓMEZ TORREGO, Leonardo. Los verbos auxiliares. Las perífrasis verbales de infinitivo. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000.
- GÓMEZ TORREGO, Leonardo. *Perífrasis verbales: Sintaxis, semántica y estilística*. Madrid: Arco Libros, 1988.
- GOZALO GÓMEZ, Paula. La alternancia entre el futuro morfológico y la perífrasis ir a + infinitivo en la enseñanza-aprendizaje de español lengua extranjera. In *SIGNOS ELE*, 2009.
- KARLÍK, Petr, Marek NEKULA, Zdenka RUSÍNOVÁ a Miroslav GREPL. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012.

- KOMÁREK, Miroslav, Jan KOŘENSKÝ, Jan PETR a Jarmila VESELKOVÁ. *Mluvnice češtiny*. 2, Tvarosloví. Praha: Academia, 1986.
- MATTE BON, Francisco. Las maneras de hablar del futuro en español: del sistema codificado a las interpretaciones contextuales. In *MarcoELE* 5, 2007.
- MATTE BON, Francisco. Maneras de hablar del futuro en español. Entre gramática y pragmática. Futuro, ir a + infinitivo y presente de indicativo: análisis, usos y valor profundo. In *RedELE* 6, 2006.
- PORTO DAPENA, José Álvaro. *De indicativo al subjuntivo: valores y usos de los modos del verbo*. Madrid: Arco/Libros, 1991.
- PORTO DAPENA, José Álvaro. *El verbo y su conjugación*. Madrid: Arco/Libros, 1987.
- PORTO DAPENA, José Álvaro. *Tiempos y formas no personales del verbo*. Madrid: Arco/Libros, 1989.
- RAE. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009.
- RAE: Banco de datos (CORPES XXI) [online] *Corpus del español del siglo XXI*. Dostupné z: <http://web.frl.es/CORPES/> [cit. 2019-03-13 – 2019-04-14]
- ROJO, Guillermo a Alexandre VEIGA. El tiempo verbal. Los tiempos simples. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*. 3. reimpr. Madrid: EspasaCalpe, 2000.
- ROJO, Guillermo. La temporalidad verbal en español. In *Verba* 1, 1974, s. 68-149.
- ROJO, Guillermo. *Relaciones entre temporalidad y aspecto en el verbo español*. In: BOSQUE, Ignacio. *Tiempo y aspecto en español*. Madrid: Cátedra, 1990.
- SASTRE RUANO, María Ángeles. *El indicativo*. Salamanca: Colegio de España, 1995.
- SEDANO GUTIÉRREZ, Mercedes. El futuro morfológico y la expresión ir a+infinitivo en el español hablado de Venezuela. In *Verba* 21, 1994, s. 225-240.
- SOBCZAK, Witold. Sobre la creciente presencia de la perífrasis ir a + infinitivo en el sistema temporal del castellano contemporáneo. In *Itinerarios*, vol. 22, 2015, s. 129-142.
- SVĚRÁK, František. K vyjadřování budoucího děje v češtině. *Naše řeč*. 41(9-10), s. 256-259.
- ŠMILAUER, Vladimír. Slovesný čas. *Naše řeč*. 1943, 27(8), s. 169-179.

ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013.

TRUJILLO, Ramón. *Principios de semántica textual: los fundamentos semánticos del análisis lingüístico*. Madrid: Arco/Libros, 1996.

ZAVADIL, Bohumil a Petr ČERMÁK. *Mluvnice současné španělštiny: lingvisticky interpretační přístup*. Praha: Karolinum, 2010.